

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
KİŞİLERARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI
DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DEVLET ÜNİVERSİTESİ
İLE VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BU BAĞLAMDA
KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

REFİKA FUNDA AKIN

İstanbul, 2017

REFİKA FUNDA AKIN

İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI
DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DEVLET
ÜNİVERSİTELERİ İLE VAKIF ÜNİVERSİTELERİNİN BU
BAĞLAMDA KARŞILAŞTIRILMASI

HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ABD
KİŞİLERARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

İSTANBUL, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
KİŞİLERARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI
DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DEVLET
ÜNİVERSİTESİ İLE VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BU
BAĞLAMDA KARŞILAŞTIRILMASI

Yüksek Lisans Tezi

REFİKA FUNDA AKIN

Danışman: PROF.DR. EMEL KARAYEL BİLBİL

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

HALKLA İLİŞKİLER Anabilim Dalı KİŞİLERARASI İLETİŞİM Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi REFİKA FUNDA AKIN'ın İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN DEĞELENDİRİLMESİ VE DEVLET ÜNİVERSİTESİ İLE VAKIF ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BU BAĞLAMDA KARŞILAŞTIRILMASI adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 2.03.2017 tarih ve 2017-5/47 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 15 / 03 / 2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

1.	Tez Danışmanı	Prof. Dr. EMEL KARAYEL BİLBİL
2.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. SERHAT ULAĞLI
3.	Jüri Üyesi	Doç. Dr. YILDIZ DİLEK ERTÜRK

İmzası

[Handwritten signatures]

ÖZET

Karşılıklı sağlıklı bir iletişim kurabilmenin ilk şartı insanın kendi kendini tanıması ve benlik saygı düzeyinin yüksek olmasıdır. Buradan hareketle üniversitelerin iletişim fakültelerinde okuyan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesinin büyük öneme sahip olacağı düşünülmektedir. Gerçekleştirilen bu çalışmada iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda İstanbul ilinde bulunan 7 farklı üniversitede 2015-2016 öğrenim yılında kayıtlı 467 üniversite öğrencisinin görüşlerine başvurulmuştur. Öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma yüz yüze anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS 21 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesi sürecinde bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi, regresyon analizi ve korelasyon analizinde yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre İletişim Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısının yüksek derecede olduğu, insanlara orta düzeyde güven duydukları, eleştiriye çok duyarlı oldukları, kişiler arası ilişkilerde az tehdit hissettikleri ve tartışmalara katılabilme derecelerinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Aylık gelir durumun, yaş ve anne öğrenim düzeyi değişkenlerinin özgüven düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Diğer taraftan, yaşanılan yer ve üniversite türü değişkenleri açısından anlamlı düzeyde etkinin olduğu bulunmuştur. Benlik saygısı ile insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılığı, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ve tartışmalara katılabilme becerisi düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: benlik saygısı, eleştiriye duyarlılık, insanlara güven, tartışmalara katılabilme.

ABSTRACT

The first condition for forming a healthy communication is being a person knowing himself/herself, and high level of self respect. From this point, it is contemplated that to determine the self respect levels of students enrolled to Communication Faculties of Universities have an enormous importance. In this it was aimed to determine self respect levels of Communication Faculty students. For this aim, the views of 436 university students enrolled to 8 different university located in Istanbul were being collected in 2015-2016 education year. The self respect levels of students was determined by using Rosenberg Self Respect Scale. The study was conducted by face to face interviews technique. The data collected for the study were analyzed by using IBM SPSS 21 package program. During the process of data analysis, independent group t test, one way analysis of variance, regression analysis and correlation analysis were utilized. According to the findings obtained in the study, it was concluded that self respect level of students enrolled to communication faculties were found to be high, having a moderate level of trust to other people, high level of sensitivity to criticism, feeling of low level of threat during interpersonal relationships and moderate level of ability to joining to discussions. Monthly income, age and maternal education level variables were found to have no effect on self respect. On the other side, in terms of the type of residence and the type of university variables, it was found to have a significant effect. It was found that there is a significant relationship between self respect and trusting to other people, sensitivity to criticism, feeling of threat for interpersonal relationships and ability to join discussions. These obtained findings were discussed in the light of relevant literature.

Keywords: self respect, sensitivity to criticism, trusting to others, being able to join discussions.

ÖNSÖZ

Bu arařtırmayı; karřılıklı sađlıklı iletiřim kurabilmek, insanları dođru deđerlendirip anlayabilmek, sorgulayan ve dūřünen bireyler olabilmek için yūksel benlik saygısına sahip olmanın gerekli ve önemli olduđunu dūřūndūđūmden, bu konunun içinde olabilmek isteđi ile yaptım.

Ve araştırma birçok kişinin yardım ve desteği ile yapılabildi.

Öncelikle danışman hocam Prof. Dr. Emel Karayel Bilbil'e destek ve yardımlarından dolayı teřekkūr ederim. Fahri danışmanlarım Doç. Dr. Yıldız Dilek Ertūr ve Doç. Dr. Ender Demir'e de dostça davranışları ve içten yardımları için řūkranlarımı sunarım.

Yazım tekniklerini uygulamada ve arařtırma dkūmlerini yaparken bana uzun saatlerini ayırarak yardımcı olan gūzel ocuklarım Esra ve M. Ozan Akın'a buradan tekrar sevgilerimi sunarım. Yine alıřma sūrecimde bana katlanan ve sessizce destek veren sevgili eřim M. Fatih Akın'a ve sevgili ocuklarım Nilsun, Melis ve Onur Akın'a teřekkūr ederim. Ve beni ben yapan gūzel insanlar rahmetli annem ve babama en derin sevgilerimi buradan sunarım.

Anket sorularına cevap vererek arařtırmanın yapılabilmesini sađlayan deđerli üniversite öđrencilerine de buradan teřekkūr ederim.

Hayat yolculuğunu birlikte yaptığım her bir akrabamın, arkadaşlarımın, đretmenlerimin, çevremde olan her bir insanın bana ve dolayısıyla bu araştırmaya kattıkları her řey için onlara da řūkranlarımı sunarım.

R. Funda Akın

Mart 2017, İstanbul

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. BENLİK KAVRAMI VE UNSURLARI	6
1.1.BENLİK KAVRAMI.....	6
1.1.1. Girişim ve Benlik Kavramı	6
1.2.BENLİK KAVRAMININ UNSURLARI	12
1.2.1. Benlik Saygısı.....	12
1.2.2. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısı	23
İKİNCİ BÖLÜM	29
2. BENLİK SAYGISINI AÇIKLAYAN KURAMLARA GENEL BİR BAKIŞ	29
2.1.JOHARİ PENCERESİ	40
2.2.BENLİK SAYGISI İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	52
YÖNTEM	52
3.1 Araştırmanın Yöntemi	52
3.2 Araştırmanın Amacı	52
3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	52
3.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	53
3.5 Araştırmanın Varsayımları	53
3.6 Problem Cümlesi.....	54
3.7 Amaç Soruları.....	54
3.8 Veri Toplama Yöntemi	55
3.8.1 Verilerin Toplanması	55
3.9 Veri Toplama Araçları	55
3.9.1 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	56
3.9.2 Ölçeğin Geçerlik ve Güvenilirliği	57
3.9.3 Ölçeğin Araştırma Kapsamında Yapılan Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması	58
3.10 Verilerin Analizi	58
3.10.1 İstatistiksel Yöntemler	58
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	60
BULGULAR VE SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	60
4.1 Demografik Bulgular	60
4.2 Özet İstatistikler	61
4.3 Değerlendirmeler	61
4.3.1 İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	61

4.3.2	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşanılan Yere Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	64
4.3.3	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Üniversiteye Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	65
4.3.4	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Aylık Gelire Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	67
4.3.5	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	69
4.3.6	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	71
4.3.7	İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşa Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki	73
4.4	Benlik Saygısı Ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	74
4.5	İlişkisel Model	76
	SONUÇ	77
	KAYNAKÇA	84
	EKLER	95
	Ek-1 İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başvuru Formu	95
	EK-2 Çalışmaya Katılma Oranı	99
	EK-3 Araştırma Ölçeği	100
	EK-4 KMO And Barlett's Test	102

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Demografik Bulgular.....	60
Tablo 2. Geçim Kaynağı.....	61
Tablo 3. Özet İstatistikler	61
Tablo 4. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Benlik Saygıları ...	62
Tablo 5. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşanılan Yere Göre Benlik Saygıları.....	64
Tablo 6. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Üniversiteye Göre Benlik Saygıları	65
Tablo 7. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Aylık Gelire Göre Benlik Saygıları	67
Tablo 8. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları.....	69
Tablo 9. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları.....	71
Tablo 10. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşa Göre Benlik Saygıları.....	73
Tablo 11. Benlik Saygısı Ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	74
Tablo 12. İlişkisel Model.....	76

GİRİŞ

Üniversitelerin İletişim fakültelerinde okuyan öğrenciler, mezun olduklarında özellikle iletişim alanında çalışacakları için; mesleklerini başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri ve mesleki yetkinliğe ulaşabilmeleri, iletişim kuracakları kişilerle sağlıklı iletişim kurabilmelerine ve onları doğru bir şekilde anlayabilmelerine bağlıdır. Karşılıklı sağlıklı bir iletişim kurabilmenin de ilk şartı insanın kendi kendini tanıması ve benlik saygı düzeyinin yüksek olmasıdır. Ancak üniversite hayatı; öğrencilerin bir sosyal uyum sürecinden geçtiği, akademik kaygıların yaşandığı ve sosyo-ekonomik uyumsuzluklarla karşı karşıya kalabilecekleri bir ortama da girmek anlamına gelmektedir.

İnsan her halükarda sosyaldır ve o yüzden de iletişimin ihtiyacı içerisindedir, devamlı surette. Böylece insan, yaşamakta olduğu çevrenin içinde hem paylaşmaya hem de haberleşmeye ihtiyaç duymakta ve bir takım halinde çalışarak, iş bölümü yaparak, farklı uğraşlar için de yardım alarak yoluna devam etmektedir ve buna muhtaç durumdadır. Bundan ötürü, sakin ve mutlu bir hayatı devam ettirebilmek için iletişim kurmak ve bunu da devam ettirmek mecburiyetindedir. O zaman bir sonuç olarak şu rahatlıklar söylenebilir; iletişim insanın hayatının vazgeçemeyeceği bir unsurdur. Ve tabi ki belirli sorunları ifade etmek, haberleşme olgusu için gene iletişime ihtiyaç duyması söz konusudur. Daha öz bir ifade ile insanın hem ruhsal hem de fiziksel tüm ihtiyaçlarını gidermek için iletişim elzem bir şeydir.

İletişim, bir yanıyla da insanın yani göndericinin sahip olduğu ihtiyaçların, algıların ve tutumların oluşturduğu duygu ve düşüncelerin her türlü yolla dinleyiciye yani alıcıya, bireylere aktarılması süreci olarak da tarif edilebilir.

Eğer iletişim denilen şey bir kişiden başka bir kişiye iletilen düşünce ve duygular bozulmadan anlaşılması ise burada anlamın yaratılması, ortaklaşalığı ve tabi ki paylaşılması ön plana çıkmaktadır. Bir toplum içerisinde farklı insanlarla birlikte yaşayan insanlar, etkileşim halindedir ve tabi ki iletişimi kolaylaştıran unsurları tercih

etmelidirler. Ancak aralarında iletişim vasıtasıyla anlaşma çıkmıyorsa, gerginlik ve çatışmaların yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Sağlıklı ve düzeyli bir toplumun oluşmasında temel olan etkili iletişim kullanıldığında gereksiz gerginlik ve çatışmalar azaldığı gibi zaman kaybı da aza indirgenmektedir. Etkili iletişim öğrenme ile oluşmakta ve her türlü okulda ders olarak okutulabilmektedir. Etkili iletişimde göndericinin yolladığı mesajı alıcı konumunda bulunan kişi, geri bildirim sağlanmıyorsa iletişim maalesef tek yönlü olmaktadır ve bu durumda gelen mesajın anlamının doğru anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmediği için mesajın doğruluğu tartışılmaktadır.

İletişimin içerisinde bulunan sözel ve sözel olmayan davranışlar ve bu davranışlar ile birlikte iletişim donanımlarının fark edilip algılanması da çok önemlidir. Böylece, iletişim sürecinde bulunup bulunulmadığının fark edilmesi mümkün olur ve iletişim konusunda birey kendisini geliştirmek isteyip istemediğine karar verebilecek duruma gelmektedir. Kendini olumlu ve yapıcı bir şekilde karşısındakilere nasıl ifade edebileceğini öğrenme isteği bir amaç olarak ortaya çıkmaktadır.

İletişim fakültelerinin önemi burada açığa çıkmaktadır çünkü iletişim süreçlerine olumlu anlamda müdahale edilmesini sağlamaktadır. İletişimin en esaslı, sahici bir şekilde ve aynı zamanda da kimlik inşa edici bir yapıda, büyük bir özgüvenle devam ettirilmesini sağlayan iletişim fakülteleri; öğrencilerinin benlik duygusu ile hareket etmesinde aracılık rolü oynamaktadır. Benlik saygısı hem iletişimi inşa edici olarak hem de iletişimi öğrenenen bir görev olarak iletişim öğrencilerinin kodlamalarına yardımcı olmaktadır.

İletişimin 21. yüzyılda vazgeçilmez bir unsur haline geldiği bir dönemde, aslında iletişimden habersiz olanların kendi kimliklerini ve benlik saygılarını da sağlayamadıkları açıktır. Ancak iletişim fakülteleri, öğrencilerine bunu öğretmeyi hedeflemektedir. Bunu ne kadar gerçekleştirip gerçekleştiremedikleri ise ayrı bir tartışma konusudur.

Birleşmiş Milletler Örgütü, ergen kişiyi 15-25 yaşlarında, genellikle hayatını kazanmak için bir yerde çalışmayıp öğrenim gören ve ailesinden ayrı bir konutu olmayan kişi olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre üniversite öğrencisi ne bir yetişkin ne de bir çocuk olmayıp ergen tanımına girmektedir. Bu yüzden üniversite hayatı aslında çocukluktan yetişkinliğe bir geçiş dönemi olarak nitelendirilebilir. Bu ara geçiş döneminde de üniversite öğrencisi kendi kimliğini bulma, sosyal değerlere uyum gösterme, toplumsal olgunluk kazanma durumundadır. (Çuhadroğlu, 1989; 27). Bu sebeple de böyle bir süreçte birçok sorunla karşı karşıya gelmekte ve bu sorunlarla başa çıkmak için de psikolojisini bozmadan iyi bir şekilde muhafaza ederek ve yaşam motivasyonunu yitirmeden çaba göstermek zorundadır. (Özbay ve Palancı, 2000; 18). Bütün bunları başarabilmeleri de sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirerek sosyal yaşama uyum sağlamalarına bağlıdır. (Palancı, 2004; 63).

Yapılan araştırmalara göre 15-25 yaş arası kişilerin artık düşünce, dışgörünüş ve sosyal ilişkileriyle beraber kimliklerini oluşturdukları varsayılır. Bu aşamada benlik kimlikleri; araştırma ve keşif, yükümlülük ve bağlılık içermektedir. Leary'e göre benlik saygısı, "benlik değerinin, kendine güvenmenin veya kendini kabulün kişisel ve bütünsel duygularını ifade eder". Özsaygı da denilen benlik saygısı, kişiliğin bünyesinde oluşan bilgilerin bir değerlendirilmesi ve yorumlandırılmasıdır. Decay ve Kenny'e göre ise benlik saygısı güdüleyici itici kaynağın gücüdür. İnsanın kendi kendisini pozitif bir şekilde görebilme ihtiyacından doğan benlik saygısının anlamı, insanın kendi kendisini çok iyi ve süper yeterli biri gibi hissetmesi değil; kendi kendisini olduğu gibi kabul etmesi, kendi kimliğini oluşturması ve diğerleri tarafından onaylanması kabul görmesi anlamına gelmektedir.

Salmivalli ve arkadaşlarına göre pozitif benlik saygısı kişinin tamamıyla birey olarak kendi kendisini kabul etmesi, kendi kendisini değerli görmesi ve kendisine güvenmesi olarak tanımlanır. Kendi kendisini olumlu olarak değerlendiren ve güçlü yönlerinin bulunduğu farkına vararak kendini iyi hisseden kişiler yüksek benlik saygısına sahip olan kişilerdir. Kendi benliğine güveni tam olan birey zayıf olduğunu düşündüğü yönlerde de kendini geliştirip zayıflığını aşmaya çalışır. Kendi kendisine güveni olmayan kişilerin ise düşük benlik saygısına sahip oldukları söylenebilir. Bu

kişilerin genel özellikleri; utangaç olmaları, araştırmacı özelliklerinin olmayışı, daha az yaratıcı olmaları ve başkalarına bağımlı bir mizaç özelliklerine sahip olmalarıdır. Carve ve Scheler 'e göre yaşanan olaylar bir kendi insanın kendi inisiyatifi dışındaki sebeplerden dolayı gelişirse, bu durum benlik saygısını etkilememektedir. Offer ve arkadaşlarının araştırmalarına göre (1981), ergenlerin çoğu genellikle içerisinde buldukları durumlardan mutludur ve pozitif benlik saygısına sahiptir.

Yapılan araştırmalar benlik saygısının geliştirilmesi için toplumsal karşılaştırmaların ve toplum tarafından yansıtılmış değerlendirmelerin kaynak olduğunu ortaya koymaktadır (Harter, 1983; 26). Ergenlik çağındaki bireylerin (15-25 yaşları arası) kendi değerlerinin farkına varabilmeleri için kendi kendilerini akranlarıyla kıyasladıklarını ve bu tür kıyaslamaların da 6-7 yaşlarında başlayıp süregelen bir olay olduğunu ve ergenlik çağı boyunca yoğunlaşarak geliştiğini gösteren araştırmalar yapılmıştır.

Bireyin dış görünüşünü hakkındaki hislerinin nasıl olduğu, yani fiziksel görünüşüne olan saygısı, benlik saygısının tamamını etkileyen en önemli etmendir (Harter, 1983; 28). Bunu, akranları tarafından kabul edilme onaylanma takip eder. Akademik başarı, sportif olma ve moral değerler benlik saygısı üzerinde daha az etkili faktörlerdir.

Mutlu, üretken, huzurlu, sağlıklı ve yaşam şartlarını iyileştirmeye eğilim gösteren, zorlukları aşmak için daha uzun süre çaba gösteren kişiler yüksek benlik saygısına sahip bireylerdir. Bu özelliklere sahip kişilerin daha kaliteli uyku düzenine sahip oldukları, daha az hastalıklara yakalanma riskleri bulunduğu, akranlarının baskılarına daha fazla direndikleri belirtilmiştir. Geleceği konusunda endişeli, umutsuz ve karamsar, sürdüreceği yaşam hakkında negatif düşünceleri olan ve başarısızlık temayülü olan kişilerin ise düşük benlik saygısına sahip oldukları belirtilmiştir. Kassin (1998) ise yüksek benlik saygısına sahip olmayan kişilerin başarısızlığı kendine değer olarak biçme, asabi olma, daha az çaba gösterme gibi karakter özelliklerinde olduğunu ve yaşamlarındaki önemli şeyleri atlayıp görmeyeceklerini ve başarısız oldukları durumlarda kendi kendilerini suçlama içerisine girebileceklerini, değersizlik duygusuna kapılabileceklerini ifade etmiştir.

Olumlu bir kimlik oluşturma süreci bireyin ruhsal sağlığı ile de yakından ilişkilidir. Kimlik oluşumunda önemli bir rol oynayan beynlik saygısı, kimliğin oturma dönemi olan niversite çağındaki bireyler üzerindeki etkisi açısından da önemli sayılmaktadır. Bu sebeple bu çalışma, farklı sosyo-ekonomik ve psikolojik durumdaki niversite ğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini incelemek, değerlendirmek ve analiz etmek amacıyla yapılmıştır.

ğrenim yaşamının önemli bir evresini oluşturan niversite çağı, bireylerin kendisi olabilme, sorumluluk alabilme, beğenmediği koşulları değiştirebilme gücünü kazanabilme, kendisiyle birlikte çevresini de geliştirebilen bir insan olabilme gibi birçok değeri edinme ve yükseltme dönemidir. Böyle bir dönem üzerinde özenle durulması ve araştırılması gerekmektedir. Üniversite ğrenimi sırasında bireyin gelişimini etkileyen etmenler değişik boyutlarıyla başlı başına bir araştırma konusu haline gelmektedir.

Bu çalışmada, öğrenim gördükleri bölümleri gereği iletişim alanında çalışacak olan, zgven, ve özsaygı düzeylerinin yüksek olması beklenen iletişim fakültesi ğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin tespiti amaçlanmıştır. Ayrıca tartışmalara katılabilme derecesi, insanlara güven duyma, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, eleştiriye duyarlılık alt testleriyle ölçüm yapıp, bu tespitlerle konuyla ilgilenen uzmanlara veri sağlamak hedeflenmiştir. Bu amaçla yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, devlet veya özel üniversitede okuma, sosyo ekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumları ile benlik saygıları arasında bir ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde benlik saygısının yaşa, cinsiyete, yaşanılan yere, okudukları niversite türüne, sosyo ekonomik düzeylerine, anne-baba eğitim durumlarına göre değişip değişmediği sorularına yanıt aranmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BENLİK KAVRAMI VE UNSURLARI

1.1. BENLİK KAVRAMI

1.1.1. Girişim ve Benlik Kavramı

Birçok insan kişiliklerinin dışarıya yansıyan, başka insanlar tarafından değerlendirilen yanlarını bilmez veya görmezden gelir. Kendi benliklerinin farkında değillerdir ya da benlik konusunda bilgileri çok azdır. Oysa benlik kavramı insanlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkaran bir kavramdır. Kişinin kendi kendisiyle ilgili direkt ve çevresiyle etkileşim halindeyken oluşturduğu algıların birbirleriyle anlamlı bütünler oluşturmasıyla benlik tasarımı ortaya çıkmaktadır. Edinmiş olduğu deneyimler sonucunda bireyin amacı davranışlarını benlik tasarımına göre biçimlendirmektedir (Kuzgun, 2014, s.124).

İnsanlar gelişim sürecinde deneyimledikleri çeşitli tecrübeler yoluyla kendisi ile alakalı bir değerlendirme yapmakta ve bu şekilde benlik ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte diğer bireylerin o insana dair algılarının da oldukça önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Mead sosyal etkileşimin benlik gelişimi için merkezi öneme sahip olduğunu ve sosyal etkileşim içerisinde geliştiğini ifade etmiştir. Mead'e göre kişi, ilk devre çocukluk yıllarından başlayarak çeşitli oyunlar ve diğer kanalların kullanımı yoluyla etkileşim içerisine girer ve çeşitli roller alarak bu rolleri ortaya koymaktadır. Benlik bu roller yoluyla gelişim gösterir. Kısacası benliği biçimlendiren toplumdur. Benlik iletişim vasıtasıyla oluşturulan bir kavramdır ve iletişim sürecinde kişi kendi kabuğundan çıkıp, diğer insanların gözünden kendine bakabilmektedir. Ayrıca diğerlerine de diğerlerinin gözüyle bakabilmeyi öğrenir. Benliğin oluşumu bu etkileşim süreci ile yakından ilintilidir. Toplumsal yaşamın ve iletişimin olmadığı ortamda benlik bilincinin oluşması söz konusu değildir. Benlik bilinci oluşuktan sonra bireyler yalnız olmaya katlanabilirler (Thomaes, Poorthuis ve Nelemans, 2011, s.317).

Kişinin yaşam uzamı boyunca kendisine dair yaptığı değerlendirmeleri ve bu değerlendirmelerin pek çok açıdan ortaya çıkardığı sonuçlar dolayısıyla benlik ve benlik ile ilgili kavramlar bilim insanlarının ilgi alanlarından biri olmuştur. Araştırmacıların benliğe ilişkin çok sayıda çalışma yaptığı, bu çalışmalarda benliğin bireysel ve sosyal değişkenlerle ilişkisine bakıldığı ve araştırmacılarca yapılan bu çalışmalar sonucunda benlik kavramına ilişkin farklı kuramsal yaklaşımların ortaya atıldığı görülmektedir (Kaya, 2011, s.64).

Benlik, psikoloji biliminde kişilik konusu içerisinde ele alınmaktadır. Benlik ve kişilik arasında gelişim ve yapısal olarak kesin sınırlar oluşturmak zordur. Benlik, sıklıkla kişilikle ilgili bir kavram olarak ele alınmıştır. Bireyin kişiliğini oluşturan temel yapılardan biri olarak görülmüştür. Bu nedenle benlikle kişilik arasında doğrudan bir ilişki vardır. Benlik ve kişilik birbirine geçmiş olmakla beraber, kişilikten farklı özellikler taşımaktadır. Benlik, bireyin kişiliğine dair kanılarından oluşmaktadır. Bireyin kendine ait özellikleri, yetenekleri, değer yargıları ve idealleri ile alakalı olarak yargılarının dinamik örüntüsü, kendi kişiliğine yönelik düşünceleri ve kendi kendini görüş tarzıdır. Bu anlamda benlik, kişiliğin öznel yanını oluşturmaktadır. İnsanın kendisi hakkında sahip olduğu özel algıların çok boyutlu bir birleşimidir. Bu yönüyle benlik, kişilik gibi anlaşılması güç, karmaşık bir kavramdır (Rhodewalt ve Petersan, 2008, s.49).

İnsanın özünde var olan, çocukluktan itibaren çevreyle kurulan ilişkiler, etkileşimler ve edinilen deneyimlerle şekillenip gelişen, öznel ve nesnel nitelikli öğelerden oluşan benlik (Temel ve Aksoy, 2001; 19), bireyin birey olmasını sağlayan, diğerlerinden farklı kılan duygu, tutum ve davranışların tamamının örgütlenmiş bütünlüğünü (Yörükoğlu, 2000, s.101) anlatır. Çocukluktan itibaren yaşantılar geçiren birey, bunların bir kısmını sahiplenir ve kendisiyle özdeşleştirir, bir kısmını da çevresindeki insanlarla özdeşleştirir. Kendi penceresinden diğer insanları görürken, diğer insanların penceresinde de kendisinin olduğunu düşünür. Kendi var oluşunun ve ortaya koyduklarının bilincine vardıkça, içerisinde bulunduğu çevredeki var oluşundan ve işlevlerinden oluşmuş bir benlik geliştirmeye başlar (Temel ve Aksoy, 2001, s.20). Bu bakımdan benlik, “insanın kendisini algılayış ve kavrayış biçimidir” (Yörükoğlu,

2000: 103). Zaman içerisinde büyümeyle, gelişmeyle, iletişimle, sosyalleşmeyle, yaşantıların artmasıyla şekillenen “kendine özgü tutumları, duyguları, algıları, değerleri ve davranışlarından ibaret kendine ilişkin görüşü”, (Gander ve Gardiner, 2004, s.492) bireyin benliğini oluşturur ve bu değerlendirme ‘ben’ ifadesiyle ortaya konur.

Benlik kavramı doğumdan itibaren gelişmeye başlar. Çocuğun sağlık durumu ve bedensel durumu, benlik kavramının bir bütün oluşturması üzerinde çok önemli rol oynar. Yaşamın ilk aylarında, benlik kavramı gelişiminin ilk gerçek başlangıcı görülür. Anne ve çocuk arasındaki var olan sevgi, şefkat ve güven duygusu gibi duygusal iletişim ilk “seviliyorum, değerliyim” mesajını taşır. Çocuğun olumlu duygularının başlangıcı anne ve babanın duygusal durumundan ve çocuğun fiziksel gereksinimlerine karşı gösterdikleri ilgiden etkilenir. Psikolojik ihtiyaçların giderilmesi çocukta güven sevgi duygularının temelini atılmasından dolayı önemlidir(Özer, 2001, s.16).

Benlik, bireyin kendisi için önemli saydığı kişilerin eleştirileri, beğenileri ve aile ve sosyal ortam içindeki iletişim ve ilişkilerle şekillenir. Ayrıca bireye özgü olan sosyal ve kültürel normlar da benlik üzerine etkilidir. Tüm bu faktörlerin etkisiyle gelişen benlik bazı işlevleri de yerine getirir. Bunlar;

- a. Davranışların nedeninin ifade edilmesine yardım,
- b. Karar alabilme süreci için ortak görüş oluşturma,
- c. Gelecekle ilgili beklentileri şekillendirme ve yaşam anlamı için köprü oluşturma, şeklinde sıralanabilir (Öz, 2004, s.87).

Benlik ile ilgili yapılan açıklamalar incelendiğinde, benlik, benlik kavramı, benlik saygısı, ideal benlik, benlik imgesi gibi farklı kavramlardan bahsedildiği görülmektedir. Benlik ile ilişkili bu kavramlar farklı anlamları ifade etmekte olup, bu kavramların açıklanabilmesi için benliğin ne olduğunun bilinmesi gerekmektedir (Çeşit, 2011, s.20).

Benlik kavramı, bireyin fiziksel, duygusal, psikomotor ve zihinsel gibi yönlerden kendisi hakkında geliştirdiği görüş ve kendisine ilişkin kabul edebileceği, farkında olduğu kanıların tümüdür. Bu yönüyle bireyin kendisine yönelik söyleyebilecekleri ve kendisi hakkında sahip olduğu tutum, duygu, algı, değer ve

davranışlara ilişkin görüşünü oluşturmaktadır (Yavuzer, 2015, s.84). Yani kişinin kimliği, yetenekleri, değer yargıları, idealleri v.b. gibi kendi kendisiyle ilgili algılayabildiği görüşlerin, duyguların ve tutumların bütünü, kendi benliğine ait olan tanımlaması ve zihinsel tablosudur. Bireyin kendisi ile ilgili olarak kafasında çizdiği görünümüdür.

William James benliğin 3 temel yönünün olduğunu açıklamıştır: (Bruno, 1996, s.27)

a. Maddi Benlik: İnsanın kendi bedeni, elbiseleri, ailesi, evi, malı- mülkü onun maddi benliğini oluşturmaktadır. Maddi benliği ağırlıkta olan insanlar kendilerine ait bir şey kaybettikleri takdirde benliklerini kaybetmiş gibi olurlar.

b. Sosyal Benlik: Başkalarının bizim hakkımızdaki düşünceleri, sosyal benliğin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Sosyal benlik, insanların birbirleriyle etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Bireyler toplumsal rollerini oynarken diğer insanlar bu davranışları değerlendirir ve bu değerlendirmenin sonucu olarak sosyal benlik oluşur. Toplumsal yaşamda gerçekleştirdiğimiz rollerden dolayı birden fazla sosyal benliğimiz vardır. Örneğin, aile benliği, dernek benliği, iş adamı benliği gibi... (Güney, 2009, s.213).

c. Ruhsal Benlik: İnsanın düşünme, hissetme, algılama gibi ruhi faaliyetleri ruhsal benliğini oluşturmaktadır. İnsanın kendi dünyasında olup bitenleri objektif olarak değerlendirmesi mümkün değildir, bu nedenle öznelidir. Ahlaki duygular, suçluluk duygusu, aşağılık duygusu ya da zihni duygular ruhsal benlik kapsamında yer almaktadır.

Benliğin bireyin kişiliğini ve davranışlarını etkileyen faktörlerden biri olduğu ve doğumdan itibaren yavaş yavaş gelişimini sürdürdüğü bilinmektedir. Benliğin gelişmesinde aile, arkadaş ve öğretmenlerle olan etkileşimler önemli bir yer tutar. Duygu, düşünce ve davranışlarına önem verilen bir ortamda yetişen çocuklar güvenli, girişimci ve insan ilişkilerinde başarılı bireyler olurken, eleştireci, kısıtlayıcı, duygu ve düşüncelerinin önemsenmediği bir ortamda yetişen çocuklar pasif, içe kapanık, kendine güveni olmayan, benlik değeri düşük ve kendine saygısı az olan bireyler olurlar. Ergenlik çağında oluşturulan benlik kavramı değeri düzeyinin yüksek olmaması, daha

sonraki yaşamında bireyin kendi benliğini kabul etmemesiyle ilgili sorunlara yol açmakta, bu da içe kapanma ve saldırganlık şeklinde davranışlara neden olabilmektedir (Yörükoğlu, 2000, s.24).

Olumlu ve olumsuz benlik kavramları bireylerin kendilerini ne şekilde algıladıkları ile ilişkilidir. Birey, kendisini zeki ve yeterli gördüğünde bu kişinin olumlu benlik algısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Olumlu benlik algısı geliştirmiş bireyler diğer insanlarla ilişkilerde de başarılı olurlar. Diğer insanlarla olan ilişkilerde bu tür kişiler kendilerinin kabul edileceğini düşünerek hareket ederler. Kendilerine güvenleri tamdır ve kararlarından emindirler. Bir grup içerisinde dinlemekten ziyade konuşmayı tercih ederler. Bu tür kişiler kendi görüşleri diğer insanlar tarafından benimsenmesi dahi söz konusu görüşleri açıklarlar. Kısaca kendilerine güvenen, mutlu, yaşamdan haz alan ve başarılı bireyler olarak toplumda yerlerini alırlar. Olumsuz benlik geliştirmiş olan bireylerin zihinlerinde devamlı olarak kişilik problemleri bulunmaktadır. Bu tür kişiler yaygın olarak kabul edilmemiş olan görüşleri açıklamaktan korkarlar. Bu durum dalga geçilmekten korkmak, dışlanmaktan korkmak gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Utangaç bir yapıya sahiptirler ve bu utangaçlığın farkındadırlar. Bu sebeple dış dünya ile olan bağlantıları çok güçlü değildir. Yaşadıkları bir gruba bağlı olurlar ve bu grup bünyesinde dikkat çekici hareketlerde bulunabilirler. Fakat daima söz konusu grubun gölgesinde yaşamak zorundadırlar. Olumsuz benlik algısına sahip olan bireyler ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar kendilerini sürekli olarak yetersiz görmektedirler (Kumbaroğlu, 2013, s.30).

Benlik saygısının, bireyin sahip olduğu aile, ebeveynler ve onların tahsil durumu, icra ettikleri meslekleri, nasıl bir ekonomik durum içerisinde oldukları gibi daha pek çok faktörle alakalı olabileceği düşünülerek incelemeler ortaya konmuştur. Benlik saygısını pozitif veya negatif etkileyen durumları inceleyen araştırmaların neticesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır (Yavuzer, 2000, s.18).

- a. Bireyin içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumu ve sahip olduğu kültürel seviyesi onun benlik saygısını etkiler.
- b. Ergenin cinsiyeti, onun benlik saygısını etkiler.

c. Anne ve babanın mesleği ya da anne babanın eğitim düzeyi ile bireyin benlik tasarımı arasında bir ilişki bulunmaktadır.

d. Anne ve babanın çocuğuna olan ilgisi ile bireyin benlik saygısı arasında ilişki bulunmaktadır.

e. Akademik başarı benlik saygısını etkilemektedir.

f. Öğrenim hayatı boyunca serbest zaman etkinlikleri için zaman ayıran ve düzenli spor yapan öğrencilerin benlik tasarım seviyeleri, bu işlevleri yapmayanların benlik tasarım seviyelerine göre daha yüksektir.

g. Anne ve baba ile alakalı tüm gerçeklikler ve durumlar bireylerin benlik saygısına etki eden etmenlerdir.

h. Bireyin sahip olduğu kardeş sayısı ve kaçınıcı doğum sırasında olduğu ile benlik tasarımı arasında ilişki vardır.

James (1948)'e göre benlik; bireyin bedeni, sahip olduğu özellikleri ve yetenekleri, edindiği arkadaşları ve sahip olduğu ailesi gibi kendisinin sayabileceği bir bütünden oluşmakta olup, benliğin bilen benlik ve bilinen benlik olmak üzere iki boyutta ele alınması gerekmektedir. Yazar bilinen benliği, maddi benlik, manevi benlik ve sosyal benlik olmak üzere üç kısma ayırmış; maddi benliğin bireyin bedenini, kıyafetlerini, dış görünümünü, yaşadığı evi ve aile üyelerini kapsadığını, sosyal benliğin kişinin mesleği, sahip olduğu statüsü, çevresinden aldığı onaylanma gibi bireyin çevresince bilinen özelliklerinden oluştuğunu, manevi benliğin kişinin farkında olduğu duygularını, ahlaki değerlerini ya da manevi yönünü temsil ettiğini ve benliğin bu üç öğeden oluşan bir bütün olduğunu ifade etmiştir (Akt. Parmaksız, 2011, s.33).

Benliğin doğasının sosyal olduğunu söyleyen ve bu sebeple benlik kavramına sosyal açıdan yaklaşan Cooley'e göre benlik; kişinin birinci tekil şahıs zamiriyle; yani "ben", "beni", "bana", "benimki" ve "kendim" kelimeleriyle ifade ettiği şeylerdir (Üstün, 2004, s.10-11)

1.2. BENLİK KAVRAMININ UNSURLARI

1.2.1. Benlik Saygısı

Birey, yakın çevresindekiler tarafından ne kadar sevildiğini ve beğenildiğini düşünürse kendisi hakkında o kadar olumlu düşünceler geliştirir. Çeşitli faaliyetlere katılması, başarılar kazanması, çevresindekilerin birey hakkındaki olumlu değerlendirmeleri, yeteneklerinin, kapasitesinin bilincinde olması, bireyin çevresine karşı olan tutumlarını ve ileriye yönelik beklentilerini etkiler. Araştırmacılar, benlik kavramının, kişinin hedef ve beklentilerini etkilediğini belirtmektedir. Kişilerin kendi benlikleri hakkındaki düşüncelerini içeren benlik imgesinin yanında, inançlarına, değer yargılarına, amaç ve beklentilerine göre oluşturdukları, olmak istedikleri “ben” ise “ideal benlik” olarak tanımlanmaktadır. Kişinin benlik imgesi ile olmayı arzuladığı ideal benlik arasındaki fark, kişinin kendi benliğini beğenip beğenmeme, kendi benliğinden memnun olma derecesini, yani benlik saygı düzeyini göstermektedir (Çeşit, 2011, s.21).

Bireyin kendisine ilişkin değerlendirmeli/yargılamalı bakış açısı psikolojik açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu bakış açısı “pozitif olduğunda, insanın yaşamında etkin olabilmesini, kendisini iyi hissedebilmesini, yaşamın zorlukları karşısında dayanıklı olabilmesini sağlar. Negatif bir tutum içerisinde olduğunda ise, gündelik yaşamı huzursuz edebilecek sıkıntılar ve olumsuzluklar doğurur” (André ve Lelord, 2001, s.14) klinik ve deneysel çalışmalar sonucunda yüksek benlik saygısına haiz olan kişilerin, düşük benlik saygısına sahip olanlardan çok daha mutlu oldukları ve çevresel faktörlerle daha etkili ve olumlu bir etkileşim içinde oldukları yargısına ulaşmıştır.

Psikoloji kavramı olarak ele alınan benlik saygısı, kişinin kendisine biçtiği değer ve kendisini nasıl değerlendirdiğidir. Benlik saygısı kişilerin duygusal iyilik halini belirleyici bir faktör olarak görülmektedir. Özellikle benlik saygısı düzeylerinin kişilerin problemleri davranışlara eğilimi konusunda belirleyici olduğunu savunan araştırmalar mevcuttur. Benlik saygısı düzeyinin kişilerin alkol ve madde kullanımı konusunda belirleyici olduğunu öne süren çalışmalar, kişilerin benlik saygısı düzeylerinin hayatla karşılaştıkları zorluklar ve stres faktörüne yönelik tutumunu

belirlediğini ve bu bağlamda telafi edici veya rahatlatıcı davranışların görülmesinde etkili olabilecek bir unsur olduğuna ilişkin bulgulara rastlamıştır (Dil, Gönen-Şentürk ve Aykanat-Girgin, 2015, s.57).

Rosenberg (1965), benlik saygısını, bireyin kendi kendisine karşı oluşturduğu olumlu veya olumsuz tutumlar olarak tanımlamaktadır. Benlik saygısı, bireyin insan olarak kendine duyduğu saygı ve kendini daha iyi anlayabilmek adına yaptığı bir değerlendirme olarak tanımlanabilir. Benlik saygısı bireyin kendisi ile ilgili tüm değerlendirmelerinden oluşur ve bireyin kendisi hakkında sahip olduğu objektif bilgilere ve bu bilgilerin subjektif olarak değerlendirilmesine dayanmaktadır.

Psikoloji ve psikiyatri alan yazınında benlik saygısı, farklı terimlerle ifade edilmektedir. Daha çok “self-esteem” kavramı ile ifade edilen benlik saygısı, ayrıca “selfrespect”, “self-regard” “self-confidence” kavramlarıyla da ifade edilmektedir (Emler, 2001, s.61). Tüm bu terimlerin Türkçe’deki karşılığı, benlik saygısı, öz saygı, kendilik saygısı, öz değerlilik duygusu olarak açıklanmaktadır. Benlik saygısı kendini önemli ve değerli görme, kendini kabul gibi kavramlarla ifade edilen ya da bu kavramları içine alan bir üst kavram olarak da açıklanabilir. Benlik saygısı, öz güven, benliği kabul, değerlilik duygularının bütünüdür. Ayrıca, benlik saygısı, izzet-i nefis, şeref, haysiyet duygusu anlamlarına da gelmektedir. Bu kavramlar, temel olarak öz, kendilik, benlik anlamlarına gelen “self’e” yönelik kavramlar olmaktadır.

Harter (1993)’a göre benlik saygısı, bireyin kendi kendisini ne kadar sevdiği, kabul ettiği ve kendi kendisine ne kadar saygı duyduğuyula alakalıdır. William James (1890) ise benlik saygısını, “kişinin iddiaları ile elde ettiği başarılarının oranı” olarak açıklar; bu durumda birey başarıya odaklanmıştır. C.Horton Cooley (1986) özsaygı ile ilgili görüşünü, bireyin kendisi için önem taşıyan ve çevresini oluşturan bireylerin kendisi hakkında nasıl bir görüşe sahip olduklarına dair algısı şeklinde belirtir (Akt. Çakar ve Karataş, 2012; 2398).

Benlik saygısı (self esteem) benlik kavramının oluşturduğu bilgilerin bir değerlendirmesi ve benlik kavramının kabul edilmesinden ortaya çıkan bir beğeni halidir. Benlik saygısı kişinin kendisinin olduğundan aşağı ya da olduğundan yukarı

görmeden kendi kendisinden memnun olma durumudur (<http://blog.milliyet.com.tr/benlik-saygisi-nasil-gelisir-/Blog/?BlogNo=446655>, Erişim Tarihi: 21.12.16)

Bireyin tüm deneyimleri, davranışları ve kişilik özellikleri kendisi hakkında oluşturduğu imgeyi etkileyecek potansiyele sahiptir. Bireyin nasıl biri olduğu ile ilgili tüm bu imge benlik algısıdır. Benlik algısı geç çocukluk ya da erken ergenlik döneminde oluşmaya başlar. Çocuk çevreyi, objeleri ve insanları daha iyi keşfederek benlik algısının temellerini oluşturacak bilgileri edinmeye başlar. Benlik algısı geliştikçe hedeflere ulaşma ve başarılı olma gibi olgular birey için daha önemli hale gelmektedir. Gün geçtikçe gelişen benlik algısının birey tarafından sevilip benimsenmesi ise araştırmanın asıl konularından biri olan benlik saygısını oluşturmaktadır. Birey sürekli olarak kendini değerlendirme halindedir ve bunun sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylaması ile ortaya çıkan beğeni durumu benlik saygısı olarak tanımlanmaktadır (Akt. Pope, McHale & Craighead, 1988, s.53).

Benlik saygısı bireyin kendi kendisini olduğundan aşağı ya da olduğundan yukarıda görmeden, kendisinden memnun olması ve kendini olumlu, önemli ve sevimliye layık bulmasıdır. Benlik saygısının gelişiminde önemli gördüğü dört etkeni şu şekilde sıralamaktadır (Bağcı, 2008, s.26)

- a. Bireyin hayatında önemli bir yerde bulunan diğer bireylerden algıladığı alakalı, onaylayıcı ve saygılı davranışlarının ne ölçüde olduğu,
- b. Bireyin başarıları, mevcut durumu ve içerisinde bulunduğu statü,
- c. Bireyin diğerleri tarafından algılanan konumu ve kendi istediği amaçlara ulaşım ulaşamaması

Bireyin, benliğiyle ilgili değerlendirmeleri sonucunda vardığı yargılar ise onun ‘benlik algısı’ nı oluşturur. Rosenberg benlik algısını “bireyin kendisi hakkındaki düşünce ve hislerinin toplamı” (1979: 79) sözleriyle açıklamıştır. “Benlik algısı, çok yönlü ve çok boyutlu bir yapıdır ve bireyin başarısı, fiziksel becerileri, diğerleriyle ilişkileri gibi konuları da içerebilir” (Shavelson vd. 1976; Heaven, 2001: 43). Shavelson ve arkadaşları, benlik algısının hiyerarşik bir yapı gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu

yapıya göre; “herhangi bir konuda, örneğin matematik dersinde başarısız olduğunu düşünen bir insan, dolayısı ile akademik olarak ve genel olarak da başarısız olduğunu düşünecek, sonunda da bu değerlendirmeler kişinin genel algısına doğrudan etki edecektir” (1976: 414). Bu açıklamadan yola çıkarak; herhangi bir alt bileşenle ilgili varılan yargının, sonuçta genel benlik algısını da etkileyebileceği söylenebilir.

Bireyin toplumsallaşma sürecince aile, arkadaş gibi yakın çevresi önem taşımaktadır. Çocuğun ebeveyn ve arkadaşlarıyla olan ilişkisi kişinin gelecekteki benliğini oluşturmaktadır. Devamlı kendisine çirkin, aptal gibi aşağılayıcı yaklaşılan çocuk bu nitelikleri benimseyebilir. Çünkü yaşantılar, benliği etkiler. Başka bir ifade ile insanın kişiliği kendisi için önem arz eden bireyler ile olan yaşantısını yansıtır. Kendi benliğini oluşturmaya çalışan ergen, arkadaşlarıyla iyi ilişkilere ihtiyaç duyar. Doyurucu arkadaşlık ilişkilerinin benlik saygısının yüksekliği ile ilişkisinin olduğu, daha az sosyalleşen kişilerin benlik saygısının düşük olduğu ortaya çıkmıştır (Akt; Ceylan, 2013, s. 33).

Benlik saygısı, bireyin kendi benliğine ilişkin takınmış olduğu tutuma göre farklılaşmaktadır. Eğer birey kendi kendisinin benliğinden hoşnut ve kendisini olmayı arzuladığından aşağıda ya da yukarıda görmüyorsa benlik saygısının yüksek olması beklenmekte olup, bu bakımdan bireyin kendisine olan inancı tam ve yerinde olacağından kendi kendisini olduğu gibi kabul edecektir. Ancak birey kendi benliğinden hoşnut değil ve kendisini bu doğrultuda eleştiriyorsa benlik saygısı düşük olacaktır (Gürel-Yılmaz, 2009, s.16).

Kişinin yapabilecekleri ve güçlerinin başarılı bir şekilde ele almasına dayanan, sahip olduğu beceri ve yapabileceklerini olumlu görmesi ile ortaya çıkan daha çok olumlu bir benlik algısını içeren benlik saygısı, kendi kendisini yargılama ve değerlendirme neticesinde oluşan bir histir. Yani bireyin kendisini, bir obje olarak değerlendirip, onu ele alması neticesinde kendisi ile ilgili sahip olduğu bir duygu durumudur. Kendisini gurur sahibi, değerli, gayret içerisinde, etkin ve başarılı hissetme durumudur. Bireyin kendini ele alarak değerlendirmesi sonucunda vardığı, bir beğenme duygusudur (Kara, 2016, s.86).

Reçber'in ifade ettiğine göre, James benlik saygısını, algılanan benlik ve ideal benlik hakkındaki düşünce ile açıklar. Algılanan benlik, benlik kavramına benzer ve şu anki mevcut olan ve olmayan becerilerin, karakteristiklerin, niteliklerin objektif bir görünüşüdür. İdeal benlik ise kişinin kendinde olmasını istediği, aynı zamanda gerçeğe uygun özelliklerdir. Algılanan ve ideal benlikler bir uyum içindeyse benlik saygısı olumlu olacaktır. Algılanan benlik ve ideal benlik arasında uyumsuzluk olması benlik saygısında problemlere neden olur (Reçber, 2002, s.4).

Benlik algısı ve benlik saygısı, kişinin kendi değeri hakkında vardığı yargıdır. Olumlu benlik algısının; okul başarısı, diğer kişilerle kurulan sosyal etkileşim ve duygusal, sosyal ve entelektüel gelişim için esas işlevi olan bir kavram olduğu belirtilmektedir (Haynes, 1989). Gelfand (1962), benlik saygısının bireyin yaşadığı başarı ve başarısızlık durumları ile ilişkili olduğunu savunmaktadır. Benzer şekilde, Coopersmith (1967) de bireyin benlik saygısını dört alanda elde edebileceğini ifade etmektedir ve benlik saygısını kişinin kendisini yeterli, başarılı, önemli, değerli bir birey olarak algılamasına dayalı düşüncelerini kabul etmesi ya da başkaları tarafından öyle kabul edilmesinin bir göstergesi olarak ifade etmektedir (Akt. Pope, McHale & Craighead, 1988, s.53).

Benlik saygısı kişinin diğerleri tarafından kendisi için yapılan değerlendirmelere takındığı tutum ve verdiği karşılıktır. Benlik saygısı ile ilgili tüm kuramlardan elde edilen bilgiler ışığında benlik saygısı; bireyin kendine yönelik tutumlarında ifade edilen kişisel bir değer yargısıdır. Maslow'un temel gereksinimler kuramında dördüncü seviyede yer alan benlik saygısı, kendine güvenmeye, değerli olma inancına ve başarılı olabilmeye vurgu yapar. Bu değerlendirme içerisinde bireyin kendi kendisini gerçekleştirmesinin ilk şartı benlik kavramı seviyesinin yüksek olmasıdır. Bu kurama göre piramidin üst basamağında yer alan ihtiyaçlara ancak alt basamaklarda bulunan ihtiyaçların karşılanması sonucunda ulaşılması mümkün olur (Umar, 2016, s. 45)

Kişinin, diğer insanlar için ne ifade ettiğini anlayabilmesi için ilişkiye girmesi gerekir. Bu da dil ve toplum ile sağlanabilir. Bireyin hayatında etkin bir rol oynayan insanlar benlik saygısının gelişimini etkilemektedir. Birey önemli gördüğü insanların, düşünce, tutum ve davranışlarını içselleştirmektedir. Bu sayede bireyin hayatındaki

önemli insanların, kendisi hakkında düşündükleriyle paralel bir tutumu, kendine yönelik geliştirmektedir (Şentürk, 2010, s.151).

Arıcak'ın belirttiğine göre Rogers, olumlu bir benlik geliştirebilmek için koşulsuz sevgi içinde yetişmek gerektiğini ifade eder. Herhangi bir koşul içermeyen sevgi, kişi ne yaparsa yapsın onun sevilmeye ve saygı duyulmaya layık biri olduğunun kabul edilmesi anlamına gelir (Arıcak, 2009, s.89).

Benlik saygısını çeşitli kuramcılarının tanımlarıyla açıklamak mümkündür. Modern psikolojinin kurucularından biri ve işlevsel psikolojinin öncüsü olan William James (1842-1910) benlik saygısından ilk bahseden isimdir (Guindon, 2010,s.4). James benlik saygısını, “sahip olduğumuz gerçeklerimizin varsaydığımız potansiyelimize oranı” (1908, s.310) şeklinde tanımlamıştır. Ona göre genel özsaygı, kişisel önem bağlamında, becerilerin ya da başarının değerlendirilmesi sonucu elde edilir (James, 1908'den akt.: Andrews, 1998, s.339). Başarı ile başarısızlığın oranlanmasının söz konusu olduğu noktada, aslında benlik saygısı da düşme ve yükselmeler şeklinde zaman zaman değişim gösterebilir (Mruk, 2006, s.91).

Kendini değerlendirme daha çok bilişsel yollarla yapılmasına karşın, bu değerlendirmede daha çok duyuşsal ve coşkusal süreçlerin etkili olduğu kabul edilmektedir. Dolayısıyla benlik saygısı, benliğin duygusal boyutunu oluşturmaktadır. Kişinin kendisini değerlendirme biçimi, her zaman açık ve net olmayabilir. Kişi herhangi bir konuda kendisiyle ilgili açık ve net bir değerlendirmeye sahip iken, başka bir konuda kendisi ile ilgili bu kadar açık ve kesin bir değerlendirmeye sahip olmayabilir. Bu durumda, kişinin kendisinden veya çevresinden kaynaklanan pek çok faktör etkili olabilmektedir. Bir kişi kendisini, güzel veya çirkin, uzun veya kısa, çalışkan veya tembel, iyi veya kötü gibi birtakım özelliklerle tanımlayabilir. Kişinin tanımladığı bu özellikler, yaşantılardan elde ettiği genellemelerdir ve normal bir durumdur. Burada dikkat edilmesi gereken asıl konu benlik saygısının, benlik kavramının şişirilmesi ile oluşan sahte benlik saygısı ile karıştırılmamasıdır. Benlik kavramının aşırı abartılmasıyla oluşan bu durum aslında temel güvensizliği kapatmak için geliştirilmiş bir savunma mekanizması olarak değerlendirilebilir (Aydın, 1996, s.42).

Benlik saygısının yüksek olması bireyin içerisinde olduğu aile ortamı ile yakından ilişkilidir. Aile; özgüven sahibi, çocuğuyla sağlıklı ilişkiler kurabilen, güven verici bir tutum ve hoşgörölü bir yaklaşım içinde olmalıdır. Rosenberg'in (1965) yaptığı çalışmalarda, benlik saygısı düzeyi düşük olan öğrencilerin ebeveynlerinin çocuklarına karşı ilgisiz, hoşgörösüz ve cezalandırıcı tutumlar gösteren ebeveynler olduklarını ortaya koymuştur. Rosenberg'e göre çocukluk döneminde ana-baba tutumu benlik saygısı üzerinde daha fazla etkilidir ve babalarıyla daha yakın ilişkisi bulunan çocuklar daha yüksek benlik saygısı düzeyine sahiptir. Benlik saygısı; çocuğun sözünün dinlendiği, ana babasından destek gördüğü ve bir birey olarak kendisine değer verilen bir ortamda gelişmektedir (Akt. Ergür, 2016; 128)

Brissett kişinin kendisine dair yaptığı değerlendirmeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi iki farklı boyutta ortaya koymaktadır. Bu yaklaşıma göre benlik saygısı, kendini değerlendirme ve öz değer yolu ile varılan bir yargılamadır ve bu, bireyin ideal benlik imajına ulaşmasındaki başarısını da içermektedir. Öz değer ise bireyin kendi kendini sosyal durumundan bağımsız olarak, kendisini olduğu gibi hissetmesi sonucunda ulaştığı duygudur. Kendini ele alma benlik saygısının dışsal boyutuna, öz değer de içsel boyutuna karşılık gelmektedir. Hauser ise, kişinin atfettiği verdiği değere vurgu yapmış ve benlik saygısını bireyin kendi değerinin, kendi düşünce ve duygularına atfettiği değerın yorumlanması olarak ifade etmiştir (Yüksel, 2006, s.25).

Benlik saygısı; görünüşünden konuşmasına, düşüncelerinden tüm tavır ve davranışlarına insanın bütünüyle ilgilidir. Özsaygısı düşük olan bireyin kendine güveni az, umutsuzluğa kapılması kolay olurken; benlik saygısı yüksek olan bir birey, kendisinden emin ve bulunduğu ortamlarda rahat olacak, başarma güdüsü, iyimserlik gibi olumlu nitelikleri taşıyacak ve bunlar da hayatında birçok şeyi kolaylaştıracaktır "Uyumlu bir benlik saygısı durumu oluşturabilmek için kendine güven, kendini görme biçimi ve kendini sevme unsurlarının dengeli ayarlanması gerekir" (André ve Lelord, 2001, s.16).

Rosenberg, benlik saygısının değerler sisteminden oluştuğunu söylemektedir. Ona göre, benlik saygısında sosyal kimlik ve buna bağlı olarak verilmiş veya kazanılmış

statü, sahip olunan etnik grup, ailenin durumu ve çevre faktörleri mühim bir yere sahiptir. Bu çerçevede kendini değerlendiren kişi, benliğine olumlu ya da olumsuz atıflarda bulunur. Kişi pozitif bir tutum içerisindeyse benlik saygısı yüksek; negatif bir tutum içerisindeyse benlik saygısı düşük olacaktır. Benlik değeri sisteminde bir hiyerarşi söz konusudur. Bu hiyerarşide merkezde kişinin, üstün olduğuna inandığı özellikleri vardır. Diğerleri ise, benliğin daha az önem verilen yönüdür. Kişiler, sosyal statüsü, çevresinin kendisini kabul etme derecesi ve saygı duyması, başarıları v.b. yönlerine göre, üstün oldukları alanlara yönelerek benlik saygılarını yükseltmektedirler (Rosenberg, 1965, Akt. Emler, 2001, s.3).

Köknel (1985) toplumda saygın bir insan olmanın ve saygın bir statüye sahip olmanın pek çok insanın uğrunda çaba gösterdiği, ulaşmak istediği bir hedef olduğunu, bu hedefe ulaşmanın ilk adımının da bireyin kendine saygı duyması olduğunu ifade etmektedir. Gelfand (1962) başarılı insanların benlik saygısı düzeylerinin yukarıda, başarısız insanların benlik saygısı düzeylerinin ise aşağıda olduğunu belirtmektedir. Statü, gelir ve eğitim gibi bazı faktörler birey tarafından bireysel başarının bir parçası olarak tanımlanmış ise yüksek benlik saygısı ile ilişkili olmaları kuvvetle muhtemel görünmektedir (Akt. Karahan vd., 2009; 214)

Benlik saygısı, bireyin kendine yönelik değerlendirmelerinin neticesinde vardığı yargı olarak benlik saygısının seviyesi için belirleyici olabilmektedir. Benlik saygısı, kişinin benlik kavramı ile ilgili olarak vardığı değerlilik düzeyidir. Kendi özelliklerini ve tutumlarını gözleyerek ve diğer insanların da etkisiyle kişi, kendi ile ilgili yargılayıcı öngörülerde bulunur. Kendisini beğenilen bir birey olarak algılıyorsa eğer benlik saygısı yükselecek; tersine bu şekilde algılamıyorsa benlik saygısı düşecektir. Yine kişinin kendi ile ilgili yorumları ve varmak istediği seviyeye uygun olup olmaması ile ilgili algıları benlik saygısının seviyesinin ne düzeyde olacağını etkileyecektir. Kişi diğer insanlarla iletişimde kendisine en çok benzeyenleri ya da kendisini onaylayıp kabul edebilecek diğer kişileri seçme eğilimi göstermektedir. Bu nitelikteki ilişkiler, kişinin benlik saygısını da destekleyip yükseltebilmektedir. Kendisine benzeyen bireyleri seçme yönelimindeki kişi, kendisi için uygun ortam ve durumları da seçme ve

oluşturma çabası gösterir. Mesela iyi futbol oynayan; fakat iyi basketbol oynayamayan bir kişi doğal olarak futbol oynamayı tercih eder (Özkan, 1994, s.5)

Benlik saygısını genel bir kişilik özelliği olarak da kabul etmek mümkündür, kısa süre içerisinde değişen bir tutum olduğu söylenemez ve uzun vadede değişmeden kalabilmesi mümkündür. Ancak hayatın farklı bölümlerinde, cinsiyete, yaşa ve karşılaşılan tecrübelerle ilgili olarak değişmesi mümkündür. Mesela biri kendini mühendis olarak çok değerli, ama bir gazeteci olarak orta seviyede değerli ya da bir yönetici olarak yetersiz hissedebilir. Bu duruma göre bireyin genel benlik saygısının seviyesi onun farklı alanlardaki sahip olduğunu düşündüğü becerilerini subjektif olarak ele alması neticesinde oluşur. Bu sebeple Coopersmith, benlik saygısı anlayışının kapsamında okul, aile, arkadaş grubu, genel sosyal aktiviteler gibi değişik bileşenleri içerisine almıştır (Aksaray, 2003, s.132).

Rosenberg, benlik saygısının ‘ben’e bakış açısı olduğunu, benlikle ilgili her ögenin, çocukluk ve ergenlikte geliştirilen bir değere göre değerlendirildiğini anlatır. Ona göre diğer kişilerden, özellikle de önemli görülen, değer verilen kişilerden alınan dönütler benlik saygısının belirleyicisidir ve bu dönütler gerçek olabildiği gibi, yalnızca kişi tarafından öyle algılanıyor da olabilir (Rosenberg, 1979; Guindon, 2010). İnsanlar sosyal çevrede ‘bakış açıları’, ‘yasam rolleri’ ve ‘içinde buldukları durum’ gibi pek çok ögeyi değerlendirir. Rosenberg’e (1979) göre benlik saygısının duruma göre değişen ve genel olmak üzere ikili doğası vardır. Rosenberg; sosyal sınıfın, benlik saygısını belirleyici önemli bir etken olduğunu söylemektedir. Bu etken, yetişkinlerde daha ağırlıklı olarak ortaya çıkmaktadır (Rosenberg, 1979; Demo ve Williams, 1983). Ergenlik döneminde ise, ‘sosyal ortam’ olarak arkadaş çevresinin öneminden bahsetmektedir. Arkadaşların görüşleri birey için önem kazanır; hatta bazen arkadaşlarını sevmesinin nedeni, ergenin arkadaşları tarafından sevildiğini bilmesidir (http://tsoanadolulisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/31/06/974867/dosyalar/2012_12/20022148_ergenlk.doc, Erişim Tarihi: 30.12.16) Bunların yanı sıra; ‘din’, ‘başarı’ ve ailede özellikle ‘baba ile kurulan iletişim’ de Rosenberg tarafından benlik saygısını etkileyen diğer etkenler olarak kabul edilmektedir.

Benlik saygısı, algılanan benlik ve ideal benlik ile ilgili ögeler göz önüne alındığında daha iyi anlaşılabilir. Algılanan benlik, benlik algısına benzemektedir ve bireyin sahip olduğu becerileri, nitelikleri ve yetenekleri ile ilgili objektif fikridir. İdeal benlik ise bireyin olmak istediği, arzu duyduğu imajdır. Algılanan benlik ile ideal benlik birbirine ne yakınsa, derece benlik saygısı o derece yüksek olmaktadır. Örneğin; akademik başarıya değer veren bir öğrenci eğer okulda yüksek notlar alırsa kendisi için olumlu bir değerlendirme içinde olacaktır ve benlik saygısı yüksek olacaktır. Popüler olmayı çok önemli bulan ancak bu amacına ulaşamayan bir diğer öğrenci ise kendisi hakkında olumsuz değerlendirmeler yapacak ve benlik saygısı düşük olacaktır (Guindon, 2010; Pope, McHale & Craighead, 1988; Powell, 2006, Akt Yavuzer, 2009).

Çuhadaroğlu'na göre benlik saygısı ise; bireyin kendisini bilmesi ve rasyonel olarak değerlendirebilmesi ile sahip olduğu yetenek ve güçlerini olduğu gibi kabul edip benimsemesi sonucu oluşan kendine karşı hissettiği sevgi saygı, güven ve beğeni duygularını içermektedir. Ona göre hem bir değer hem de bir duygu durumu olan benlik saygısı gerçek ve ideal kendilik imgeleri arasında iniş çıkışlar gösteren bir yapıya sahiptir. Ayrıca, benlik saygısı kırılabilir bir yapıya sahiptir. Benlik saygısının kırılabilir bir yapıya sahip olması onun, içsel ve dışsal şartlara bağlı olmasıyla ilgili bir durumdur. Benlik saygısı, ya anne baba sevgisi, akademik performans, başarı v.b. gibi başkaları tarafından empoze edilir ya da kişinin bir değer olarak bunlara sahip olması şeklinde oluşur. Bu durumda benlik saygısı içsel güçlerden kaynaklanmaktadır (Çuhadaroğlu, 1985, Akt. Çevik, 2006, s.411).

Oğurlu'nun belirttiği üzere Coopersmith gerçek ve savunucu benlik saygısı olmak üzere iki farklı benlik saygısının var olduğunu ifade etmiştir. Gerçek benlik saygısı, bireyin kendisinin gerçekten değerli olduğunu düşünmesi, savunucu benlik saygısı ise, bireyin kendini değersiz hissetmesine rağmen bu istenmedik bilgiyi kabullenmemesidir. Burada bireyin kendini nasıl ele aldığına önemi üzerinde durulmaktadır. Bireyin kendini değerli ya da değersiz olarak ele alması sahip olduğu yaşam kalitesini belirleyen en önemli unsurlardan birisidir. Bu açıdan bakıldığında birey kendisini değerli olarak ele aldığıda "gerçek" benlik saygısı, değersiz alan fakat bunu

rededen bireylerde ise savunucu benlik saygısına karşılık gelmektedir. Yüksek benlik saygısına haiz kişilerin diğerleriyle sahip olduğu iletişimde daha çok varlığını gösteren, gelişen olaylara pozitif bakan, kendilerini tam olarak ifade edebilen, gündelik olaylarla alakalı, geleceğe yönelik pozitif bir bakış sahip açısına sahip, problemler karşısında çözüm üretici bir tutum takınan, yaratıcı ve özgür bir kişilik özelliklerine sahip olduklarından bahsedilmiştir. Benlik saygısı yüksek olmayan bireyler ise tam tersine kendilerini ifade etmeye yanaşmayan, kendi bireysel problemleriyle daima dolu olan ve karşılaştığı zorlukları dert edinen bireylerdir. Bu bireylerin yaşantıları daha kısıtlı ve ikinci plandadır. Kendisini değerli olarak hissetmeyen kişi, bu hissiyatını diğer bireylerden kaçarak saklanmaktadır (Oğurlu, 2006, s.36).

Glasser (1969), kişinin bir birey olarak sevgi ve saygı ihtiyaçlarının esas olduğunun, eğitimciler tarafından mümkün olduğunda idrak edilmesinin onların başarısızlığına yol açtığını ifade ederek öğretmenin çocuğun yaşamındaki önemi üzerinde durmaktadır. Buna göre eğer öğretmen bu gereksinimi giderebilirse öğrencinin benlik saygısı hissiyatını olumlu yönde etkileyecektir ve öğrencinin başarısız bir kimlik geliştirme olasılığını en aza indirgeyecektir. Öğrencilerde 12 yaşından itibaren, başarısızlığın yükseldiği görülmektedir. Bunun önemli gerekçelerinden bir tanesi, okul içerisindeki ilişkilerdeki yakınlığın zor olması, öğretmenlerin öğrencilerin güçlü ve zayıf tarafları hakkında bilgi sahibi olmamaları neticesinde öğrencilerden daha gerçekçi bir başarı beklenti içerisinde olmamaları olarak ele alınmaktadır (Çalık, 2007, s.130).

Benlik saygısı, ruh sağlığının ve iyilik halinin en temel öğelerinden biri olarak kabul görmektedir. Çoğu uzman, benlik saygısını sosyal-duygusal uyum yeteneğinin merkezinde yer alan özellik olarak tanımlamaktadır (Mruk, 2006, s.64); Pope, McHale & Craighead, 1988, s.58; Benlik saygısı ve psikolojik işlev arasında güçlü bir bağ olduğu çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur. Kling ve arkadaşlarına göre (1999) benlik saygısı, bireyin nasıl hissettiği, düşündüğü ve davrandığı ile yakından ilişkilidir. Benlik saygısı olumlu duygular ile doğru orantılı, olumsuz duygular ve depresyon ile ise ters orantılıdır (Akt. Yavuzer, 2009; 48).

Coopersmith 'gerçek' benlik saygısı (bireyin gerçekten kendini değerli görmesi) ve 'savunucu' benlik saygısı (bireyin kendisini değersiz gördüğü halde, bu durumu

kabullenememesi) şeklinde iki türlü benlik saygısının varlığından bahsetmektedir. Kişinin bunlardan hangisine sahip olduğu ise, belirli ve geçici durumlarda yapılacak ölçümlerle değil, ancak sürekli izlemeler yoluyla ortaya konabilmektedir (Coopersmith, 1981, Akt. Mruk, 2006; 62).

Kendini tanımak, psikolojik ve sosyal süreçlerin tanınmasıyla mümkündür. Bunun yolu, bireyin sahip olduğu bireysel özelliklerin farkında olmasından geçer. Duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını çözümleyebilen kişi, gerçek gücünü, yeteneklerini ve potansiyellerini keşfeder. Her insanda gizli kalmış, henüz ortaya çıkmamış yetenekler vardır. Kendini tanıyan kişi, bulunduğu durumla bulunmak istediği durum arasında bir değerlendirme yaparak, ulaşılması olanaksız düşlerin peşinden koşup kendisini bunalıma sokmaz. Çünkü insan, diğer varlıklara göre farklıdır. O, aklıyla her şeyden üstündür. Kendisinin, diğer insanların, yaşadığı tecrübelerin bilincinde olup, davranışlarına yön verebilir (Fromm, 1995, s.16). Bu farkındalık, benlik saygısının gelişimi yönünde kişiye yardımcı olmaktadır. Kendini tanıyan kişi, benlik tasarımını da ona uygun biçimde geliştirir ve kendisine değer verir.

Etkili bir uyum yeteneği de, benlik saygısı ile ilişkili olan önemli bir kavramdır. Benlik saygısı yüksek olan bireyler, hayatta karşılaşılabilecekleri basit bir problemde başa çıkılması en zor travmaya kadar her türlü sıkıntıyla daha başarılı bir şekilde mücadele edebilmektedir. Benlik saygısı, bireyin kendisi hakkındaki inançlarının yapısı ve içeriği ile ilgili bilişleri hakkında fikir vermektedir. Bu sayede bireyin kendi davranışları ile ilgili düşünce örüntüsünün ipuçları elde edilmektedir (Fromm, 1995, s.18).

1.2.2. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısı

Yüksek benlik saygısı, benliğin sağlıklı değerlendirilmesidir. Olumlu benlik saygısına sahip kişi, kendisine saygı duyulmasını ister, gözlemlenip gözlemlenmediğine bakılmaksızın eşit performans sergiler, eleştirildiğinde savunmaya geçmez ve atılgan davranır. Düşük benlik saygısına sahip bir kişi ise, insanların eleştireceğini düşünür, gözlemlenirken düşük performans sergiler, eleştirildiğinde savunmaya geçer ve pasif davranır (Özkan, 1994, s. 5)

Özellikle benlik saygısının psikolojik sağlık üzerine etkisi ile ilgili yapılmış pek çok araştırma bulunmasına rağmen nedensellik ile ilgili sorular net bir şekilde cevaplanamamaktadır. Yüksek düzeyde benlik saygısına sahip bireyler mi başarısızlık karşısında daha iyi performans göstermektedir, yoksa başarısızlık yaşadktan sonra kendini toparlayabilen bireyin mi benlik saygısı yükselmektedir (Mruk, 2006, s.9). Benzer şekilde, benlik saygısının yüksek düzeyde akademik başarı ile ilişkili olduğu pek çok araştırmada ortaya konmuştur. Ancak benlik saygısının yüksek düzeyde akademik başarıya sebep olup olmadığı, sebep mi sonuç mu olduğu net bir şekilde ortaya konmamaktadır. Nedensellik ilişkisi her iki yönde de etkileşimsel olarak ortaya çıkabilmektedir. Benlik saygısı hem sebep, hem de sonuç olarak işlev görebilmektedir.

Cevher ve Buluş (2007) yapılan araştırmalara göre benlik saygısı yüksek olan bireylerin kendi kendilerini değerli, saygın ve kabul görebilen, faydalı ve önemli bireyler olarak görme eğilimi gösterdiklerini, kendilerine güvenen, iyimser, zorluklar ile karşılaştığında dirençli, başarıma arzusu yüksek, yeniliklere açık, ileri düzey iletişim becerisine sahip olmalıdır. Ayrıca, yaratıcı ve araştırmacı olma özelliklerinden dolayı toplum içinde daha aktif rollere sahip olma gibi olumlu ruhsal özellikler gösterdiklerini; düşük benlik saygısına sahip kişilerin ise insanlara güvenememe, karamsarlık, karşılıklı ilişkilerde uyum sorunu yaşama, suçluluk duyma ve utanç duyma durumlarına düşme gibi karakter özellikleri sergilediklerini belirtmiştir.

Benlik saygısı yüksek olan kişiler kendileri ile ilgili, net, tutarlı ve kararlılık gösteren düşünce biçimine sahiptir. Böyle kişiler kendine güven, hoşgörölü olmak, başarıma isteği, zorluk karşısında vazgeçmemek gibi pozitif yönde özelliklere sahiptir. Benliklerini güçlü tutma yönünde bir eğilimleri olduğundan, başarısızlık karşısında vazgeçmek yerine başarısızlıkla mücadele etmeyi tercih ederler. Başarısız bir sonuç elde ettiklerinde, uyguladığı yöntemleri gözden geçirir ve yeni yollar bulurlar. Başarılı olamadıklarında, izledikleri yolun yanlışlığı üzerinde durmaktan ziyade, kendisini ilerletebilmek adına bir imkân olarak durumu değerlendirirler (Akt; Ekici, 2015, s.30).

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin genel özellikleri şöyle ifade edilebilir:

- a. Otorite olan kişiye karşı rahattır,

- b. Kendilerini önemli görürler,
- c. Kişiler arası ilişkileri olumludur,
- d. Bazı alanlarda kendilerini başkaları ile karşılaştığında daha başarılı görürler,
- e. Problem çözme becerisine sahiptir
- f. Kendilerine saygılı davranılmasını isterler,
- g. Davranış, kabiliyet, cinsellik ve görüntülerine ilişkin olumlu algıları vardır,
- h. Dışarıdan kontrol odaklı değildirler, her koşulda aynı performansı gösterirler,
- i. Eleştiriye açıktırlar ve atılgan davranırlar,
- j. Hayatlarından memnundur,
- k. Sosyal destek sistemleri güçlüdür,
- l. Otokontrolleri vardır,
- m. Aktivitelere katılım gösterirler,
- n. İnsanlara pozitif yaklaşırlar,
- o. Grup içerisinde liderlik özelliği gösterebilirler,
- p. İltifatı kabul ederler,
- q. Performanslarını gerçekçi bir bakış açısı ile değerlendirirler,
- r. Kurumunda aktiftir, (Akt; Aktaş, 2014; 86).

Günlük yaşamda, kişinin karşılaştığı olaylar onun benlik saygısını etkilemektedir. Buradan hareketle, öz saygısı düşük kişilerin, öz saygısı yüksek olanlara göre kendilerini başkalarının bakış açısına göre değerlendirme eğilimleri daha yüksek olduğu için günlük olaylardan daha çok etkilenmektedirler. Yüksek öz saygıya sahip olan bireyler, bu tür olumsuz olay veya eleştirilerin etkisinde pek fazla kalmamaktadırlar. Benlik saygısı düzeyi yüksek olanlar, diğer pek çok özelliklerinin farkında oldukları için bu tür olumsuz olaylar, öz kavramlarına ciddi anlamda zarar vermemektedir (Baumeister, 1993, s.202).

Benlik saygısının sağlıklı gelişimi sonucu, yüksek benlik saygısına sahip olan birey, insanlarla ilişkilerinde daha girişimci, daha özgüvenli ve daha atak olmaktadır.

Ayrıca, bireydeki, yüksek akademik başarı ve kendini olumlu anlamda geliştirme kabiliyeti yüksek benlik saygısı ile, suç işleme eğilimi ve alkol kullanımı ise düşük benliksaygısı ile ilişkilendirilmiştir (<http://www.aligullu.freeservers.com/benlikn.html>). Yüksek özsaygı sahibi bireylerin, düşük özsaygı sahibi kişilere kıyasla, yakın ilişkilerinde çok daha rahat oldukları da tespit edilmiştir (Doğru ve Peker, 2004, s. 319). Sağlıklı benlik saygısına sahip bireyler öncelikle kendilerini daha sonra da diğerlerini tanıyıp kabul ederler.

Coopersmith, aile tutum ve davranışlarını benlik saygısı konusunda şu şekilde ifade etmiştir (Arıca, 1995, s.112).

a. "Bireye gösterilen kabul, ilgi, sevgi ve sıcaklık derecesi önemlidir". Yüksek benlik saygısına sahip kişilerin annelerinin, düşük benlik saygısına sahip kişilerin annelerine göre çocuklarıyla daha yakın ilişkiler kurdukları, daha fazla sevgi gösterdikleri tespit edilmiştir.

b. "Bireye özgürlük tanıyıcı ve cezalandırıcı aile çocuk etkileşimi". Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin aileleri, çocuklarının temel özgürlük ve isteklerine daha çok önem veren ve sebat gösteren; ödülü, sevgi davranışının tercih edilen bir şekli olarak veren; sevgiyi koşullu vermek ya da sert davranmak yerine, ödülün mahrum etmek suretiyle cezalandıran ailelerdir. Düşük benlik saygısına sahip bireylerin aileleri, çocuklarına daha az rehberlik yapan, sevgiyi esirgeyen, ödülün ziyade cezayı kullanan ailelerdir.

c. "Aile - çocuk etkileşiminde demokratik yaklaşım". Yüksek benlik saygısına sahip olan çocukların ebeveynleri, geniş kapsamlı kurallar sistemi oluşturarak, bu kuralları uygulamak için çaba gösteren ebeveynlerdir. Fakat sınırları belirlenmiş bu uygulama, kişinin düşünce özgürlüğünü ve haklarını kabullenen, herhangi bir baskısı olmayan bir uygulamadır. Düşük benlik saygısına sahip çocukların aileleri, yetersiz tanımlanmış bir disiplin sistemine sahip, otokratik, baskıcı, reddedici ve bunları kontrol etmede tutarsız uygulamalar gösteren ebeveynlerdir.

Benlik saygısı düşük olan kimseler, toplum içinde kendilerini baskı altında ve kuvvetsiz hissederler. Bu sebeple bu tür kimseler, güç, para, mevki vs. kazanarak diğer

insanlara üstünlüklerini kanıtlamak isterler. Bunun için de sürekli olarak çevrelerindeki eleştirirler, onların yanlışlarını ararlar, düşünce ve isteklerine saygı göstermezler. İnsandaki düşük benlik saygısı, yalnızca rahatsız eden bir duygu olarak kalmayıp, endişe rahatsızlığından psikoza kadar farklı psikopatolojik hallerin meydana gelmesinde etkin bir rol oynamaktadır (Yavuzer, 2015, s.21)

Yavuzer (2015) benlik saygısı düşük olan kişilerin özelliklerini şu şekilde sıralar:

- a. Görevden ve denemeden başarısızlık kaygısı ve kendisini güçsüz algılaması nedeniyle kaçınırlar.
- b. Bir iş yaptıklarında ufak bir başarısızlık, yaptıkları işleri bırakmalarına neden olur.
- c. Kaybedeceğini ve başarısız olacağını düşündüğünde yalana başvururlar.
- d. Dışsal etkenleri ve başkalarını öne sürerek mazeret bulurlar.
- e. Sosyal ortamlardan uzak durarak arkadaş çevresini azaltır ya da kaybeder.
- f. “Olanlar benim suçum” ya da “bütün insanlar benden daha yetenekli” şeklinde kendisine yönelik eleştiride bulunur.
- g. Başkalarının kendisini övmesinde ya da eleştirmesinde güçlük yaşar.
- h. Etrafındaki bireylerin kendisi ile ilgili fikirlerinden ve negatif akran davranış ve tutumlarından fazlaca etkilenir. Okulunu önemsememek, dersi gereksiz yere bölmek, saygısızca hareketlerde bulunmak şeklinde davranışlarda bulunur.
- i. Eve ya çok yardımcıdır ya da hiç yardım etmez.

Benlik saygısı yüksek bireylerin psikolojik özelliklerine değinilmesi gerekirse; genellikle kendilerini değerli, olumlu, sevmeye layık kişiler olarak gördükleri; hatalarına kaygılanarak zaman harcamak yerine sorunlara çözüm bulma becerilerine güvendikleri; diğerlerinin iyi yönlerini görme ve gereksinimlerini dikkate alma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Dolayısıyla onlar, hem kendileri hem de çevreleriyle barışık kimseler olup kendilerine yapılan eleştirileri olumlu bir şekilde kabul ederler. Benlik saygısı düşük kişiler ise; kendilerini çekicilikten uzak ve başarısız kimseler olarak algırlar, kendilerine ve yeteneklerine güvenmezler, yaşadıkları sorunların

başkalarından kaynaklandığına inanırlar, eleştiriyi hakaret olarak kabul ederler. Yine bu kimseler, kişisel hata veya yetersizliklerinden dolayı aldıkları görevde düşük performans gösterdiklerinde bundan rahatsızlık duyup tedirgin oldukları gözlenmiştir. Konuyla ilgili alan yazın göstermektedir ki yüksek benlik saygısı; kişinin ruhsal sağlığını pozitif, düşük benlik saygısı ise bireyin ruhsal sağlığını negatif etkilemektedir (Plummer, 2011, s. 25-26).

Düşük düzeyde benlik saygısı; büyük bir olasılıkla depresyon, mutsuzluk, olumsuz duygu durumu, yüksek kaygı, huzursuzluk, öfke, dürtüsellik ve yabancılaşma ile yakından ilişkili görünmektedir. Yüksek düzeyde benlik saygısı ise tam tersine, öz yeterlik, bireyin kendi hayatını kontrol etmesi, risk alma cesareti, duygusal yeterlik ve hayatından tatmin olma duygusu ile çok yakından ilişkilidir (Guindon, 2010, s. 9).

II. BÖLÜM

BENLİK SAYGISINI AÇIKLAYAN KURAMLARA GENEL BİR BAKIŞ

Altman ve Taylor (1973) tarafından ortaya atılan sosyal nüfus kuramı (*social penetration theory*) genel olarak bizlerin diğer insanlarla daha fazla vakit geçirdiğimizde daha fazla kişisel paylaşımlarda bulunacağımızı, daha yakın bir ilişki kuracağımızı ve özel hayatımızla ilgili daha fazla bilgi paylaşacağımızı ifade eder. Bu teori aynı zamanda “soğan” kuramı olarak da bilinmektedir. Bir soğanın katmanları gibi, daha derin diyalogların, diğer insanların merkezine (özüne) bizi ulaştırdığını ifade eder. Bu düzende ilişki ilerledikçe bireyler daha kapsamlı ve derinlemesine paylaşımlarda bulunurlar. Bu paylaşımlar aynı zamanda kişinin kendisine daha farklı bakmasına ve öz saygısının artmasına sebep olabilir. Diğer insanların sizin özeliniz hakkındaki olumlu yorumları sizin kendinizi nasıl gördüğünüzü etkileyebilir.

Bu konuda bir diğer önemli kuram ise psikoanalizdir. Bu kuramda benlik kavramı “ego” tabiri ile ifade edilmektedir. Psikanalizin öncüsü Freud, ilk çalışmalarında ruhsal hayatın bilinçli (conscious) ve bilinçaltı (unconscious) bölümlerden oluştuğunu ifade etmiştir. Daha sonra da id, ego ve süper egodan oluşan yapısal bir kişilik kuramı ortaya koymuştur. Bu kuramda id, doğuştan gelen gizil güçleri ifade eder. Haz prensibiyle hareket eder. Refleks eylemler ve birincil süreçlerden yararlanarak organizmadaki gerilimi gidermeye çalışır. Gerilimi ortadan kaldıracak objenin ya da kişinin zihinde imgesinin oluşturulması anlamına gelen “birincil süreç” lerde hayal gücünün önemli bir işlevi vardır. Ancak nasıl aç bir insan yiyecek hayal ettiğinde, bu açlığını gideremezse, birincil süreçler de gerilimi ortadan kaldırmaya yeterli olmaz. Bu sebeple kişilik yapısının ikinci sistemi olarak “ego” ortaya çıkar. Ego, “gerçeklik prensibiyle” hareket eder. Bu sebeple, ihtiyaç objesi bulununcaya kadar gerilimin boşalımı ertelenir (Freud, 2009, s.71-87).

Freud'un kişilik kuramına göreyse insan kişiliğinin yapısı id, ego ve süper egodan oluşan 3 ana birimde incelenmektedir. Benlik; alt benlik, benlik (ego), üst benlik (süper ego) olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. Alt benlik (id) , benliğin ilkel ve doğuştan gelen parçasıdır. Benlik (ego) ise, id ile çevre arasında bir eş güdüm sağlayan

bir sistem niteliğindedir. Üst benlik (Süper-ego), ahlaki egonun etik eğilimini oluşturmaktadır ve bireyin almış olduğu eğitim ve yasaklamalarla oluşmaktadır. Kuvvetli bir süper ego, egoyu sürekli olarak tehdit eder. Süper egoya frenleyici sistem de denir. Freud'un ifade ettiği şekliyle, dengeli bir psikolojik yapıda benlik ve üst benlik, ahenk içerisinde işleyen iki parça gibi uyum içerisinde. Usta bir şoför, arabasını kendi vücudunun bir parçası gibi hassas bir şekilde hareket ettirebilir. İyi bir varlığını süper ego da kendi varlığını daimi olarak ortaya koymadan egoyu uyarır ve denetlemesini yapar. Ego ile süper ego arasında yaşanan çatışma bireyin iç dengesini bozar (Gün, 2006, s.10).

Klasik psikanalitik teorinde benlik saygısı gelişimi, üst benliğin gelişmesi ile de oldukça ilintilidir. Üst benlik gelişim gösterdikçe benlik saygısının içerden ele alınması vazifesini de üstlenir. Artık kendisinden memnun olmanın tek şartı seviliyor olmak duygusu olmaktan ziyade, doğruyu yapmış olma hissiyatı olduğu söylenebilir. Üst benlik tarafından cezalandırılmış olma çok fazla acı veren bir benlik saygısı seviyesinin düşmesi olarak duyumsanır. Her suçlu hissetme duygusu benlik saygısının düşmesine yol açar, hedeflerin gerçekleşmesini zorlaştırır (Thomaes, Poorthuis ve Nelemans, 2011, s. 318).

Daha sonra gelen kuramcılar, benlik saygısı ile ilgili değişik görüşler ortaya atmışlardır. Alfred Adler'e göre benlik saygısı, aşağılık duygusundan üstünlük duygusuna geçişi temsil eder. İnsan, fiziksel ve ruhsal eksikliklerini, bunu izleyen yetersizlik duygusunu psikolojik olarak gidermeye çalışır. Benlik saygısı, kişiyi özellikle çocukluk döneminde hissedilen birtakım eksiklik duygularından kurtarmaktadır. Adler'e göre, bireyin aile içerisindeki durumu ve kardeşler arasındaki büyüklük küçüklük ilişkisi de benlik saygısı üzerinde etkilidir (Adler, 2005, s. 21).

Chicago Üniversitesinin egemen olduğu yıllarda var olan Goffman'ın sembolik etkileşimi benimsemesinden daha doğal başka bir şey olamaz. Zaten farklı bir yaklaşıma sahip olması beklenemez, kendine özgü kavramları inşa edene kadar yani ilk dönemlerinde ve hatta ölümüne kadar olan sürede sembolik açıdan etkileşimci olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir. Goffman başkalarından etkilenirken şüphesiz ki yapıp ettikleriyle de başkalarını etkilemiştir. Mesela bunlardan birisi Peter Blau'dur ve

kendisi, Goffman'ın "İzlenim Yönetimi" ve "Rol Mesafesi" kavramlarını kendi toplumsal bakış açısına uygulamıştır. Bir diğer isim de Randall Collins'dir. O da Goffman'ın bazı fikirlerini "Çatışma Sosyolojisi" metninde kullanmıştır ve böylece etnometodolojiye de öncülük yaptığı rahatlıkla söylenebilmektedir.

Goffman, sosyal yaşamı ve kişiler arası ilişkileri, bireylerin çeşitli rolleri oynadıkları bir tiyatro gibi kavramsallaştırmaktadır. Burada rol, bireylerin kendilerini dışa yansıtmaya bakımından seçtikleri sözel ve sözel olmayan davranışlar bütünü ifade etmektedir. Her insan çok sayıda kimliğe, yani bir kimlikler repertuarına sahiptir ve muhatapların durumuna veya koşullara göre bunlardan biri oynanır, yani o rolün görüntüsü verilmektedir. İzlenim Yönetimi Teorisi (Impression Management Theory), kişiler arası ilişkiler, insanların saygınlıklarını korumak amacıyla birbiri üzerinde güç sahibi olma eğilimine dayandırılmaktadır. Uygun ve tutarlı görüntüler verme, bunu sağlamanın en önemli yollarından biri olmaktadır. Durumsal Kimlikler Teorisi (Theory of Situated Identities), her sosyal ortam veya kişiler arası ilişki bağlamı için, sosyal davranışın o ortama uygun bir kalıbının olduğu fikrine dayanmaktadır.

Davranış kalıpları, durumsal kimliği yani kendi durumuna uygun kimliği söyletmekte ve insanların her türlü sosyal ilişkilerinde, kendileri için duruma uygun kimliklerini oluşturmalarını sağlamaktadır. Kendini Sevdirmeye Teorisi ya da başka bir ifade ile Stratejik Kendini Sunma Teorisi de, diğer kişilere ödül veya ceza verme kapasitesi bağlamında gücü ele geçirme çabası, kendini bir başkasına sevdirmeye ve bu doğrultuda uygun pozlar verme, aslında genel olarak zayıf insanların gücü elde etmesinin çok önemli bir aracı olarak düşünülmektedir.

Sosyal hayata geçmek ile bir izlenim pratiği inşa etmenin çabası içerisinde bulunan insanın, benliğini sunma biçimlerini incelemek için ise Goffman'ın kavramları yardımcı olmaktadır. Özellikle performans, seyirci, oyuncu, gibi gündelik hayatı tiyatroya ait kavramlar üzerinden anlatan Goffman'ın kavramları ve bakış açısı büyük bir önem arz etmektedir. İnsanların kişisel yaşamlarının yönetmenleri olarak oluşturmaya çalıştıkları imajları, o kişiye bir benliğin atfedilmesini sağlamaktadır. Böylece benlik ona asıl olarak sahip olan tarafından değil, onun tüm eylemlerinin

toplamından gelmekte ve yaşanmakta olan olayların seyircilerinin yorumları üzerinden ilerlemektedir (Goffman, 2004, s. 234). Giddens ise benzer bir durumu insanın kendi benliğini, inşa ettiğini ve onun statik bir şey olmadığını ya da bulunabilir bir şey olmadığını vurgulamaktadır (2010, s. 103-104).

Goffman'ın, insanın başkaları ile birlikte geçirdiği zamanı, o başka insanların da kendisi ile ilgili bilgi almaya ya da aslında var olan ve ilgili oldukları bilgiyi işletmeye başladıklarını düşünmek çok önemlidir (2004). Goffman ve Giddens'in düşünceleri, insanların herhangi bir açıdan sosyal, ekonomik ya da somut denilebilecek bir bekleyiş içinde olmasalar dahi başkalarının üzerlerinde yarattıkları izlenimler meselesinde kaygılanabileceğini söyleyerek, birbirlerine katılmaktadırlar. Çünkü başarısız benlik sunumları kişinin benlik saygısını düşürüp olumsuz duygusal tepkilere neden olurken, başarılı benlik sunumları kişinin benlik saygısını yükseltmekte ve kendini iyi hissetmesini sağlamaktadır (Leary, s. 1996). Özellikle iyi hissetme bahsinde kişinin kendi benliğini nasıl kurguladığı ve nasıl sunduğu çok önemlidir çünkü benlik sunumu kişiyi var eden ve hayatını anlamlandıran en önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Gündelik yaşamda benlik sunumu adındaki metinde insanların gündelik hayatlarında benliklerini nasıl gösterdikleri ya da muhtemel davranış biçimleri içerisinden tercihte bulunurken asıl olarak neye dikkat ettiklerini açıklayan Goffman'ın, benliğin temsil edilmesine dair düşünceleri önemlidir. Özellikle her oyuncunun, kendisini temsil etmeyi bıraktığı noktada bile ifade etmekten kaçınmayacağı (Goffman, 2004, s. 109) yönündeki düşüncesi, Goffman'ın elde ettiği önemli sonuçlardan biridir. İnsan, ifadelerini değiştirse bile her halükarda yönlendirmeye ve onaylamaya yani ifadesizmiş gibi davrandığı anlarda bile, ifadede bulunmaktan vazgeçemeyecektir. Oyuncu olmak da burada anlam kazanmaktadır çünkü çünkü o ifadeleri bir şekliyle kontrol altında tutma çabası söz konusu olmaktadır. Gündelik hayata dair pratikler zaten benliğin sunum biçimlerini serbest bırakmak değil aksine onları kontrollü bir biçimde yönlendirmeyi gerekli kılmaktadır.

Goffman insanları etkin ve zeki varlıklar olarak ele almaktadır. Kısaca Benliğin Sunumu adlı ilk eserinde Goffman insanların kendi hayatlarını sahnede rol yapan aktörler gibi yaşadığını açıklayarak sosyal etkileşimi analiz eden bir sosyolog olmuştur. Eğer insanlar günlük hayat tiyatrosunda neler olup bittiğini gözlemleyen yönetmenler olarak düşünülürse, Goffman'ın dramaturjik analiz dediği şeyi yapıyorlardır. Goffman da diğer sembolik etkileşimciler gibi toplumsal yapı ile değil, yüz yüze etkileşim ile ilgilenmekte ve yüz yüze etkileşim, Goffman tarafından iki kişinin birbirlerinin hareketleri üzerindeki karşılıklı etkileri olarak tanımlanmaktadır.

Bir toplumsal vakanın içerisinde bulunan insanların toplam etkileri performans olarak adlandırılmaktadır. Aktör olarak bulunanlar, rutin olan performans sırasında görülebilen ve diğer koşullarda da sergilenebilecek olan ve önceden belirlenebilmiş eylemlere göre oynayabilen insanlardır. Goffman insanın kendi içsel rolünde bile içten bir şekilde inandırıcılığı yakalayabileceğini ve kendi kişisel performansı hakkında da şüpheye gark olabileceğini ifade etmektedir. Mesela doktorun kendi hastasına tam olarak iyileştirme yöntemlerinde emin olmadığı halde, hastayı iyi hale getireceğini ifade etmektedir. Ancak bunu da kendi içinde yani bu konu ve performansı bağlamında kuşku duymasıdır. Daha ileriki zamanlarda ise hastası ile olan görüşmelerinde herşeyin yolunda olacağı noktasında ikna etmeye çalışmaktadır ve günlük ilişkilerini de gösteriyi gerçekleştiren insanın rolüyle bilmekte ve seyirciden de bunu beklemektedir.

Performansın en temelinde iki alanı/bölgesi vardır. Birisi ön bölge diğeri ise sahne arkasıdır. Ön bölge kişinin performansının izleyenlere düzenli ve sabit bir şekilde işleyen bölümüdür. Bu ayrıca görünüş ve biçim olarak daha da bölünebilecek bir düzenlemeyi de içermektedir. Bunu anlamak için şu doktor örneği kullanılabilir; Doktorlar hastalarından oluşan bir izleyici kitlesine şüphesiz ki sahiptirler. Bir doktorun belirli bir bilgiyi hastalarına iletmek için muayenehanesini nasıl düzenlediği, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Bir doktorun muayenehanesine girer girmez ortaya çıkan şey, doktorun görünmezliğidir. Bunun yerine Goffman'ın kavrsamal dünyasından hareketle sahnenin ön bölgesi denen yerde hasta, sadece hastanın doktorla ne zaman görüşeceğine karar veren bir sekreter ile karşılaşmaktadır.

İçeride bulunan özel odaya girmeyi bekleyen bir takım hastanın bulunduğu bu perdenin önündeki bölgeye yani sahnenin önüne bir kere bakmak herşeyin doktor ve çalışanların kontrolünde olduğuna dair hiçbir kuşku bırakmayacaktır. Arka bölge muayene odasıdır ve doktorun özel ofisidir. Hasta odaya girince tıp kitapları ve çerçevelenerek asılmış olan diploma ile durumu kontrol altına almak için özel bilgiye sahip olduğu izlenimi oluşturan birçok dekorla karşılaşmaktadır. Doktor daha büyük boyutta ve görkemli bir masa ve koltukta otururken, hastaya sadece basit ve daha küçük bir sandalye ayrılmıştır. Ardından doktorun kullandığı ve hastaya esrarlı gibi gelen oldukça teknik bir dil aracılığıyla, hastanın doktor bey hitabının yanında doktorun hastaya ismiyle hitap etmesi gibi olgular üzerinde düşünülmesi gereken konulardır. Tüm bunlar doktoru açık ara dominant faktör yapmaktadır. Doktorun bu performansından kaynaklanan mesaj ise çok açıktır.

Bir kişi herhangi bir rolü ele aldığı ve ima yoluyla kendisini gözlemleyenlerden de onların önüne koyulan şeyleri ciddiyetle almalarını talep etmektedir. İnsanların izlemekte oldukları o insanın, sahipmiş gibi görünmeye çalıştığı niteliklere, aslında sahip olduğuna ve yapmakta olduğu işin yol açacağı ima edilmektedir. Genel olarak dünyadaki şeylerin göründükleri gibi olduklarına inanmaları beklenmektedir. Buna uygun bir biçimde de insanın performansını ve sahnelediği gösteriyi başkaları için yaptığına dair genel bir inanç oluşmaktadır. Performanslar düşünüldüğünde soruyu şöyle düşünmek ve insanın karşısındakiler için oluşturmaya çalıştığı izlenimler, acaba kendisinin inanacağı şeyler midir? Bunu düşünmek makul ve yerinde olacaktır.

Bir uçta, oyuncu kendini oyununa tamamen kaptırmış olabilir. Ancak sahnelediği gerçeklik izleniminin gerçekten gerçeklik olduğuna samimi şekilde ikna olabilmektedir. Diğer uçta ise, oyuncu kendini rutinine hiç de kaptırmamış olabilmektedir. Bu anlaşılabilir bir ihtimal olmaktadır çünkü oyunun gerçek yüzünü görmek açısından kimse onu sahneleyen insan kadar iyi bir gözlem noktasına sahip olamaz. Üstelik burada oyuncu, seyircinin inancını sadece başka amaçlara ulaşmak için yönlendiriyor olabilmekte ve kendisi ya da durum hakkında diğer insanların ne düşünecekleri pek de umurunda olmayabilir.

İçten sözcüğünü ise kendi performanslarının yarattığı izlenim inanan insanlar için kullanırız. Buradan anlaşılacağı gibi kinik, profesyonelce mesafelere dayalı davranışlarıyla kendi kandırmacasından pek de profesyonel olmayan bir haz alabilmektedir. Seyircilerin ciddiye aldığı bir şeyle canının istediği gibi oynayabilmekten memnuniyet duyarak ruhsal bir saldırganlık yaşayabilmektedir. Bütün kinik oyuncuların seyircilerini şahsi çıkar ya da özel kazanç için kandırmak istediği düşünülmemelidir. Kinik kimse seyircileri kendi iyilikleri adına veya toplumun iyiliği adına kandırabilmektedir. Kişi kavramının (person) aslında ilk anlamının “maske” olması, zaten büyük olasılıkla basit bir tarihsel rastlantı değildir. Daha ziyade herkesin her zaman ve her yerde, az çok farkında olarak belli bir rolü oynadığı gerçeğinin kabulüdür bu aslında. İnsanlar birbirlerini bu roller içinde tanımakta ve kendilerini de bu roller aracılığıyla tanımaktadırlar.

İnsanların çok sınırlı bilgi ve ipucuna dayanarak başkalarına ilişkin izlenimler oluşturmaya yatkın olduğu düşünüldüğünde, kişinin davranışının gözlemlenerek çevrenin etkisinin bu davranıştan çıkarıldığını, böylece bir izlenime varıldığını belirtir (Freedman 2003, s. 96). Goffman'ın kendisiyle ilgili bir izlenim oluşturulduğunun farkında olan bireyin, benlik sunumu aracılığıyla başkalarının izlenimlerini denetlemeye çalıştığını, bu kontrolü de durumun tanımını etkileyerek yaptığını söylemesi bu görüşleri destekleyerek özetlemektedir.

İnsanların sadece istedikleri, gerekli gördükleri ya da mecbur oldukları zaman değil, iletişimde buldukları hatta bulunmadıkları zaman bile benlik sunumu içerisinde olduğu, sosyal bir çevrede yaşayan bir insanın hayatının her anında benlik sunumu yaptığı anlamına gelir. Öyleyse benlik sunumu amaçlı bir hareket değil, iletişimin ve hatta iletişimsizliğin bir gereğidir. İnsanların, buldukları ortama yeni birisi girdiği zaman o kişi hakkında bilgi edinme ya da hâlihazırda sahip oldukları bilgiyi kullanma çabasına girdiklerini söyleyen Goffman, bu bilgilerin gözlemcilerin kendilerinden ne beklendiği ve kendilerinin karşıdakinden ne bekleyebilecekleri üzerine bir ön bilgi verdiğini düşünmektedir (2004, s. 15).

Bir yerde bulunan insanların ele alabilecekleri birçok bilgi kaynakları ve bu bilgileri iletebilecekleri de birçok taşıyıcı olabileceğinin ve hatta direkt olarak yani doğrudan duyularla ilişkili olarak algılanmayan bazı şeylerin, alışıldık ya da doğal işareti olarak kabul etmenin bir zounluluk içerisinde ortaya çıkabileceği görülmektedir (2004 s. 15-16). Aynı zamanda kişinin kendisini kendi işine gelecek şekilde sunacağı düşünüldüğünden çevredekilerin o kişide şahit oldukları ifadeleri manüple etmenin kolay olduğu sözel ifadelerden çok, üzerinde pek denetim sahibi olmadan yaydığı ifadelere yönelmesine neden olmaktadır (Goffman, 2004, s. 20).

Burada oyuncunun vermek istediği izlenimin doğru veya yanlış, içten veya yapay, geçerli veya sahte olabileceğini hissetmemizin doğal olduğunu ve bu yüzden performansın kolayca manüple edilemeyecek kısımlarına dikkat edildiğini düşünen Goffman insan ilişkilerinde karşılaşılan durumları şemalaştırıp, üzerinde etkimizin bulunduğu ve bulunmadığı göstergeleri tiyatro terminolojisini ödünç alarak açıklamaktadır (2004, s. 65).

İnsanların gündelik hayatlarında diğerleriyle olan iletişimlerini tiyatro sahnesinde rol yapan oyuncuların davranışlarına benzeten Goffman'ın terminolojisine bakmak faydalı olacaktır. Goffman'ın kavramsal dünyasında,

- 1- "Performans", belli bir durumda belli bir katılımcının diğer katılımcılardan herhangi birini etkilemeye yönelik tüm etkinlikleri;
- 2- "Aktör" bir rol ya da rutini sergilemek üzere performansta bulunan kişiyi;
- 3- "Sahne", performansın geçtiği yeri;
- 4- "Seyirciler veya gözlemciler" performans sırasında orada bulunan diğer katılımcıları,
- 5- "Rol veya rutin" bir performans sırasında gözler önüne serilen önceden belirlenmiş eylem kalıplarını (2004, s. 28) tanımlamak için seçilmiş terimlerdir.

Performans, iletiyi gönderen kişinin amaçlı ya da amaçsız tüm hareketlerini imlemektedir. Karşıdakini etkilemek, yönlendirmek, bilgilendirmek veya herhangi bir

başka amaç için yapılan ve hatta yapılmayan tüm etkinlikler performans içerisinde değerlendirilir. Peki, sahnede bulunan kişinin davranışlarının, böylesi bir performansı sergilemesinin nedeni neler olmaktadır?

Goffman burada kişisel performansı sergileyenin aslında insanı kendisi hakkında olumlu bir yaklaşıma sahip olmasını istemektedir ve kendisinin de bir başkası hakkında olumlu düşünceler taşıdığını düşünmesini, gerçek düşüncelerinin anlaşılmasını ya da net herhangi bir izlenim edinmemesini isteyebileceği olarak sıralamakta ve bunların bir etkileşim içerisinde devam edebilmesi için gerekli uyumun sağlanması, aldatmak, başından savmak, akıl karıştırmak, yanlış yönlendirerek, karşısına almak veya hakaret etmenin maddelerini de listeye eklemektedir. Kişinin diğer insanların tepkilerini ve kendine nasıl davranacaklarının denetimini elinde tutmak için diğer insanların durum hakkında sahip oldukları tanımları değiştirmeye çalışma çabası bütün bu performansın özünü oluşturmaktadır (Goffman, 2004, s. 17).

Gündelik hayat içerisinde insanlar okul sıralarından iş yerlerine, arkadaşlarıyla yaptıkları sohbetlerden alışveriş sırasında kurdukları iletişime kadar, birçok olasılık arasından seçmiş oldukları performanslarıyla benlik sunumu yaparlar. Sergilenecek olan performans iletişimin amacı, süresi, derinliği etkileyebileceği gibi kişilerin sahip olduğu sosyal statüler de etkiler.

Bir kimsenin belli bir gözlemci kümesi önünde sürekli bulunduğu bir süre boyunca gerçekleştirdiği ve gözlemciler üzerinde biraz da olsa etkisi olan tüm faaliyetler olarak tanımlanan performans, üniversite öğrencilerinin gündelik hayatlarını istila etmektedir. Bir performans referans olarak aldığımızda üç kritik rol belirler: performans sahneleyenler, oyuncular, performans tarafından hedeflenenler seyirciler ve performansta rolü olmayan, gözlemlemeyen dışarıdakiler söz konusudur (Goffman, 2004 s. 140).

Goffman'ın modelinden yola çıkan Araz, insanların yaşam alanlarını dekore ederek, benlik görüşlerini güçlendirmek niyetiyle sembolik ifadeler kullandıklarını vurgulamaktadır (Araz, 2005, s. 88). Her türlü sosyal medya sayfası da gündelik

hayattan çok uzak da değildir. Kullanıcılar paylaştıkları içeriklerin boyut, içerik ve zamanlamasıyla kendi setlerini oluştururlar. Goffman'ın kişisel vitrinin parçaları olarak saydığı cinsiyet yaş, ırksal özellikler, boy görünüş duruş şekli, konuşma kalıpları, yüz ifadeleri, vücut ifadeleri bunlara dahil olmaktadır (2004, s. 27).

Goffman'ın belli bireyler kümesinin sürekli olarak birbirinin karşısında bulunduğu bir olaydaki tüm etkileşimler olarak tanımladığı “karşılaşma” terimi (2004, s. 27) ise tam olarak karşılayamamakla birlikte ana-sayfa haber akışı kısmına denk gelmektedir. Terim haber akışı kısmını karşılamaktadır çünkü kullanıcılar paylaştıkları iletilerle diğer kullanıcıların karşısında sunum yapmaktadır. Karşılamamaktadır çünkü kullanıcı gibi paylaşımı yapan diğerleri de her zaman tek başınadır ve iletisini gören gruplar değil bireyler söz konusudur.

Goffman'ın terminolojisinde cephe; dekor, kişisel cephe, görünüş ve tarz gibi öğelerden meydana gelmektedir. Görünüş aktörün sosyal statüsünü göstermeye yarayan uyaranlar olarak, tarz ise yaklaşmakta olan durumda aktörün oynaması beklenen etkileşim rolüyle ilgili olarak başka kişileri uyarma işlevi olan uyaranları temsil etmektedir. Bu iki kavram da statülerin sosyal paylaşım ağlarına nasıl yerleştirildiğinin değerlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Yaratılmış izlenimleri korumak amacıyla seyirci ayrımı yaparak, karşısında rol sergilediği bireylerin başka bir sette başka bir rol sahnelediği seyircilerle aynı insanlar olmamasını (Goffman, 2004, s. 57) garantiye alan oyuncular gibi sosyal medya kullanıcıları da bu ayrımı yapma çabasındadır. Bir öğretmenin öğrencileri karşısında sergilediği performans ile arkadaşları karşısında sergilediği performans aynı olmayacaktır. İmaj kişiyle ilgili olarak oluşturulsa ve böylece o kişiye bir benlik atfedilmesini sağlasa da bu benlik ona sahip olandan değil, onun tüm eylemlerinin toplamından gelir, olayların şahitlerce yorumlanmalarına imkân veren nitelikleri tarafından yaratılır (Goffman, 2004, s. 234). Bu, kişilerin tutarlı ve sürekli bir benlik sunumu yapmalarını gerekli kılar. Tutarsız, kesintili ve dikkat edilmeyen benlik sunumu, kişinin amaçlamadığı ve istemediği bir performans sergilemesine, dolayısıyla hedeflenmeyen bir benlik algısına yol açar.

Bir kimse bir rolü canlandırdığında ima yoluyla gözlemcilerden gözleri önüne serilen izlenimleri ciddiye almalarını, ufak ipuçlarının performansla ilgili önemli bir şeylerin belirtisi olarak kabul edilmesini ister. Fakat aynı işaret kabul etme eğilimi yüzünden seyirci ipucunun iletmesi istenen şeyi yanlış anlayabilir. Şakalarla ve sosyal oyunlarla ciddiye alınmaması gereken utanç verici durumlar, korkunç teşhirler içeren fanteziler bilerek yaratılır ya da gülerak aksamaların ne anlama geldiğinin anlaşıldığı ama ciddiye alınmadığı gösterilmeye çalışılmaktadır (Goffman, 2004, s. 27-60).

Goffman'ın kişi sözcüğünün ilk anlamının maske olmasına ve bunun herkesin her zaman ve her yerde, belirli ölçülerde farkında olarak belli bir rolü oynadığının kabulüne yaptığı vurgu, birbirimizi ve kendimizi bu roller içinde tanıdığımızı göstermesi açısından önemlidir. Refleksif düşünmenin yani kendimiz, kim olduğumuz ne olmak istediğimiz ve başkalarının bizi hangi gözle görmelerini istediğimiz hakkında düşünmemizin bizi diğer tüm hayvanlardan ayırdığını ileri sürerek benlik ve kimliğin önemine vurgu yapar (Hogg ve Graham, 2007, s. 138). Böylece benlik denen şey kimlik ile ilişkilendirilmektedir.

İnsanın benini diğerinden ya da diğerlerinden ayıran her türlü özellik ve süreç benlik olarak nitelendirilmektedir. Burada benliğin tamamen içerikten yoksun bir şey olarak görüldüğünü söylemek doğru olmayacaktır, zira benliğin oluşumuyla ilgili "psikolojik süreçler" ve benliğin yeniden organizasyonunun parametrelerini sağlayan "psikolojik ihtiyaçlar" söz konusudur. Benlik kişinin kendisi tarafında oluşturulmakta ve toplumda yer alan diğerlerinin onu anlamlandırmasıyla şekillenmektedir. Başkalarının bireyden belediklerini içselleştirmesi sonucunda ise benlik gerçekleşmiş olmaktadır.

Benlik kavramının, diğer insanlarla etkileşimini, insanın kendisine ilişkin duygularını ve öz-saygısını etkilediğini vurgulanmalıdır (Bilgin, 2007, s. 83). Bireyler insanlarla olan ilişkilerinde sürekli bir onaylanma ihtiyacı hissetmekte bu doğrultuda da genellikle başkalarının belediği davranışları sergilemeyi tercih etmektedirler. Kişinin kendini başkalarına sürekli olarak sunma hali, bir kez daha Goffman'ın performanslar

kavramını ön plana çıkartmaktadır. Kişi kendini başkalarına sunduğunda, performansı toplum tarafından resmi olarak onaylanmış değerlerini, inanışlarını ve davranışlarından çok daha fazlasını içermekte ve temsil etmektedir (Goffman, 2014, s. 45). Sonuç olarak kişi kendini topluma kabul ettirmek için idealize edilen performanslar sergilemeye çalışmaktadır.

Benlikle ilgili önemli bir diğer nokta ise insanın kendisine dışarıdan bakabilme olgusudur. Yani bireyin kendini bir resim olarak görebilmesidir. Bu durum ise insanları ayna deneyimine götürerek bir yandan kelimenin dar anlamıyla çocuğun kendini aynada görmesi sonucu tanınmasını ve öte yandan ise geniş anlamıyla kendini, diğerlerinin ona karşı gösterdiği tepkilerde ve ilettikleri mesajlarda kavraması olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 2007, s. 83). Bu deneyim benliğin oluşabilmesi için önemli bir dönüm noktasıdır.

Goffman'a göre benlikler kişilerin sergiledikleri performanslar ve bu performansa dair oyuncu ile izleyici arasında meydana gelen bir sosyal ilişkiyi gerekli kılmaktadır. Doğru şekilde düzenlenmiş ve canlandırılmış bir sahne izleyiciyi oyuncuya bir benlik atfetmeye yönlendirmektedir (Morva, 2014, s. 236). Sonuç olarak benlik kişinin sadece kendisi tarafından oluşturulan değil aynı zamanda ötekilerin de içinde bulunduğu ortak bir sürece işaret etmektedir.

İnsanların performansları, benliklerinin bir sunumudur ve o insanların varlıklarının dışında yani başkalarının da varlıklarını gerekli kılmaktadır. Benliğimizi başkalarına sunarken farklı durumlara göre farklı performanslar sergileyerek kendimizi arzu ettiğimiz kişi haline dönüştürebiliriz. Sosyal medya ortamları da bize bu alanda önemli fırsatlar sunmaktadır.

2.1. Johari Penceresi

Johari penceresi bireyin hem diğer insanlarla iletişimi için önemli bir kavramsal çerçeve sunarken, diğer taraftan da bireyin kendisini tanıması için de önemlidir. Bu model ABD'li psikologlar Joseph Luft ve Harry Ingham tarafından 1955 yılında geliştirilmiştir. İlk geliştirilme aşamasında amaç grup dinamiklerini incelemektir.

Günümüzde ise bireyin iletişim becerileri, duygudaşlık düzeyi, iş birliği, kişiler arası ilişkiler ve kişinin kendi içinde yaşadığı süreçler ön plana çıkmaktadır. Bu süreçlerin bir boyutu ise öz saygı kavramı ön plana çıkmıştır. Bireye dair bilinmeyen alanların azalması onların aynı zamanda öz saygılarını olumlu yönde etkilemektedir. Bilinmeyen Alanın daralmasını sağlayan bir başka işlem ise “diğer bireylerin gözlemleri” sonucunda bilgi edinmeleridir. Grup etkileşimi sonucunda bilinmeyen alandaki bir takım bilgileri birlikte keşfetmesi veya gruptaki verimli tartışma süreci sonucunda ulaşılan şeylerle Bilinmeyen alan daralırken açık alan genişlemektedir. Dışardan gelen olumlu geri bildirimler öz saygıyı olumlu yönde etkilemektedir.

Benlik saygısı ile ilgili hümanistik kuramlara bakıldığında ise; Abraham Maslow (1908-1970) ve Carl Rogers’ın (1902-1987) öne çıktığı görülmektedir. Maslow, benlik saygısını “güç, yeterlilik, uzmanlık, bağımsızlık ve özgürlük için duyulan tutku” (Maslow, 1982: 45) şeklinde tanımlamıştır. Benlik saygısına ‘ihtiyaçlar hiyerarşi’sinde ‘saygınlık’ ihtiyacı içerisinde yer vermiş ve bunun insanın en temel ihtiyaçlarından birisi olduğunu belirtmiştir (Maslow, 1982; Mruk, 2006; Guindon, 2010; 121). Maslow’un yaklaşımına göre, eğer birey ihtiyaçlar hiyerarşisindeki saygı basamağında özellikle benlik saygısı konusunda herhangi bir duraksama yarsa; bu durum bir sonraki basamak olan ‘kendini gerçekleştirme’ aşamasında engel oluşturacaktır (Maslow, 1982’den akt.: Mruk, 2006: 113). Rogers ise, benlik saygısının tam olarak nereden kaynaklandığını belirtmemesine rağmen, ‘benlik kabulü’ ve ‘dış dünyayla sağlanan uyum’un önemi üzerinde durmuştur (Aslan, 1992, s. 11) Benlik saygısını bireyin ‘kendisine değer verme’, ‘kendisini sevme’ ve ‘kendisini kabul etme’ derecesi şeklinde açıklamıştır. Bu özellikleri taşıyan bireyin ideal (olmak istediği kişi), gerçek (olduğunu düşündüğü kişi) ve doğru (gerçekte olduğu kişi) benliklerini uyum içinde taşıyan birey olduğunu savunmuştur (Guindon, 2010,s.12). Rogers’ın kuramında, bireyin çocukluktan itibaren sağlıklı bir benlik saygısı geliştirmesi açısından; çocuğun kendisini değerlendirmesine izin verilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Çocukla aynı fikirde olmasalar bile, ebeveynler tarafından çocuğun fikirlerinin ve değerlerinin kabul edilmesi gerekmektedir (Aslan, 1992, s.11).

Jung (1887-1961) da Adler ile paralel olarak Freud ile görüş farklılıkları yaşamış ve Psikanalitik ve hümanist yaklaşımın birleşimi olan analitik psikolojiyi ortaya koymuştur. Jung teorisinde psikanalitik yaklaşıma ilave olarak insanlığın sosyal tarihçesine ait bilgilerin depolandığı yer olarak ifade ettiği kollektif (ortak) bilinçdışı kavramını ileri sürmüş ve kolektif bilinçdışın Freud'un bilinçdışının aksine, cinsel ve saldırganlık güdülerinden ziyade, olumlu ve yaratıcı gizil güçleri içerisine aldığı iddia etmiştir. Jung'a göre her bir kişi hem erkek hem de dişi nitelikleri taşıyıp, insanların libidinal gereksinimleri kadar dinsel ve ruhsal gereksinimleri de temel ihtiyaçlar arasında yer alır. Jung çeşitli kişilik tipleri de sınıflandırmıştır. Ancak bunlar arasında beklide en fazla önem taşıyanlar dışadönüklük (dış dünyaya yönelik) ve içedönüklüktür (içe, kişisel dünyaya yönelik) (Davison ve Neale, 2004, s.35).

Jung'a göre hayattaki en belirgin amaç insanın kendi benliğini bilmesidir. Benlik, tüm zıtlıkların ötesine geçişi ve karakterinizin her boyutunun eşit bir şekilde ortaya koyulmasını ifade eder." Artık ne kadın veya erkek ne ego veya gölge, ne iyi veya kötü ne bilinçli veya bilinçsizsinizdir, tüm bunları birlikte yaşarsınız."(Yanbastı, 1996, s.269).

Jung'a göre benlik, kişiliğin bütününe karşılık gelmektedir. Benlik, bir arketiptir. Kişilik yapısındaki sistemlerin tamamı bu noktayı referans alarak bir bütün teşkil eder. Benlik, bütün bu sistemleri birlik ve denge halinde tutar. Kişisel biricikliğimizin aracı olan bilincimiz, kolektif bilinçdışı ile karşı karşıya gelince bu yüzleşme problemlerden yoksun değildir. Bu zıtlıklardan yola çıkarak iki psişik sistemin-bilinç ve bilinçdışı- her ikisine de uygun olan bir orta nokta kanalıyla bir araya gelmesine yol açan arketipsel imaj, özbendir. Bu, Jung'un kendini gerçekleştirme yolunda son duraktır (Davison ve Neale, 2004, s.36).

Ego analistçilerinin başında gelen Erik Erikson, benlik saygısının kökenini, gelişim dönemlerinden birini oluşturan "temel güvene karşı güvensizlik" duygularıyla ilişkilendirir. Bu dönemde çocuğun kazandığı içsel aynılık ve süreklilik duygusu benlik saygısının oluşumunda etkili olmaktadır. Daha sonraki dönemlerde de bireyin, kendi üzerinde kontrol kurduğunun fark edilmesi benlik saygısının artmasında etkili olmaktadır. Bireyin erken dönemlerinde benlik saygısının meydana gelmesinin sağlayan

işsel aynılık ve süreklilik duygusu ergenlik döneminde yerini başka insanlar tarafından yapılan değerlendirmelerin aynılık ve sürekliliği ile uygunluk göstermesi sonunda benlik kimliği (ego identitii) duygusunun gelişimine bırakmaktadır (Erikson, 2014, s.22).

Erikson, Freud'un klasik teorisinde benlik kavramının ayrı bir kavram olarak üzerinde durmadığını ifade etmiştir. Bu teoriye göre benliğin gelişiminde genellikle toplumun önemini ve gelişimin sosyal boyutu ön plana çıkmaktadır. Erikson, kimlik gelişiminin birbirini bütünleyen sekiz basamaktan geçtiğini ve her bir basamakta ayrı düşünce ve davranış şeklinin edinildiğini ifade etmektedir. Bireyin yaşam döngüsündeki birinci evre bebektir ve bu evrenin gelişimsel ödevi güven duygusunun kazanılmasıdır. Bunun gelişmiş olması; hem diğerlerini güvenilir bulma, hem de bireyin kendisinin güvenilecek biri olduğu hissiyatını kazanması demektir. Temel gereksinimlerin sürekli olarak karşılandığı, güvenli bir hayatın, bebekte güven duygusunun gelişimine katkıda bulunduğunu, tam tersi bir durumun ise, bebektik evresinin güvensizlikle neticelenmesine sebep olacağı öne sürülmektedir. Bebeklik döneminde gelişen güven, olumluluk ve emniyette hissetme duygularının gelişebilmesi için bir ön koşuldur. Bu sebeple ergenlik çağında güçlü ve sağlıklı bir benlik tanılandırmasını gerçekleştirebilmek için kişinin çocukluğundaki başarı ve yeteneklerinden ötürü tutarlı ve manalı bir onay kabul ve takdir edilmiş olması elzemdir. Bebeklikte edinilmiş olan güven eksikliği ise benlik değerinin azalmasına sebep olarak ergenlik çağında kimlik karmaşasının yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu da yalnızlık, soyutlanma, çatışma gibi duygulara sebep olur (Yazgan, Bilgin ve Kılıç, 2004, s.229).

Benlik kavramı C. Rogers'ın geliştirdiği Fenomenolojik Benlik Kuramında da önemli bir yere sahiptir. Bu teoriye göre her kişi kendisinin merkezde olduğu bir dünyada yaşar. Herkesin kendine göre gerçekleri ve olguları vardır. Kişiler çevrelerini ne şekilde algıyorsa, davranışları bu algıya göre olur. Güçlü, pozitif bir benlik kavramına sahip olan birey, dünyayı düşük bir benlik kavramı olan bireyden çok daha değişik olarak görür. Rogers'a göre, kişi her yaşanılanı benlik kavramıyla ilişkilendirerek değerlendirir. Bu teoriye göre kişi gerçek dünyayı değil kendi algıladığı dünyayı bilmektedir. Kendi fenomenal dünyasına göre yaşantısını sürdürmektedir.

Kendi çevresinde gördüğü uyarıcıları ne şekilde algılasa, ona göre tepki vermektedir. Başka bir deyişle çevresinde olup biten her şeyi bir bakıma kendi oluşturduğu süzgeçten geçirmektedir. Bu görüşe göre yeni doğmuş bir bebek kendi kendisinin ayrık bir şekilde, “ben” olarak ayırdında değildir. Bu sebeple yaşamın ilk bir yılı içerisinde benliğin varlığından genellikle söz etmek olası değildir. Yalnızca farklılaşmamış bir algısal alan bulunmaktadır. Ancak kendini ortaya koyan motifinin bir parçası olan, farklılaşma yönelimine sahip bebek, kendini çevresindeki diğer kişilerden ayırmaya başlar. Rogers’a göre benlik kavramının gelişiminde önemli olan algısal alanın, kişinin parçası olanlar ve kişinin parçası olmayanlar olarak farklılaşmasıdır. Rogers'e göre kişinin yaptığı davranışla benlik bilinci arasında bir uyumsuzluk söz konusu olduğunda kaygı ortaya çıkmaktadır. Farklılığın derecesi kaygının miktarını belirlemektedir (Cüceloğlu, 2016, s.428). Benliğin ne olduğu net bir biçimde anlaşıldığında aslında kişinin bu çatışması da sona erecektir. Benlik kavramı, bireyin kendine ilişkin bilinçli algılarından oluşmaktadır. Benlik kavramı ile kendimizi bizim dışımızda kalanlardan ayırur, kendimize özel bir alan oluştururuz. Oluşturduğumuz alanı korumak, geliştirmek ve sosyal etkileşim içinde konumlandırmak için de çok büyük çaba gösteririz. Bu çaba “ben olma savaşı” biçiminde nitelendirilmektedir. (Ertürk, 2010, s. 95)

Benlik ile yakalanacak olan uyum bu çatışma olgusunu da ortadan kaldırmaya yarayacaktır. Mesela Carl Rogers kişilik kuramında benlik ile ideal benliğin uyumundan söz eder. Bireyin nasıl bir kişi olmak istediği yolundaki düşünceleri ideal benliği oluşturmaktadır. Oluşturulan benlik ideal olarak görülen benliğe ne kadar yakınsa kişi o kadar kendini gerçekleştirmiş olur ve mutlu olur. Bu iki benlik arasındaki ilişki bireyin kişiliğinin oluşmasında rol oynamaktadır. Ona göre kişiler önce kendilerini gerçek benliklerine, daha sonra da olmak istedikleri ideal benliklerine göre değerlendirmektedir. Bu ikisi arasındaki ilişki ideal benlik farklılığını göstermektedir ki, farklılık büyük ise düşük benlik saygısı ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2016, s.81).

2.2. BENLİK SAYGISI İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Newman (2003) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın temel amacı, yaşlılarla olan deneyimlerin (yaşlılardan kabul görme, arkadaş sayısı, arkadaşlık kalitesi) beşinci sınıftan altıncı sınıfa geçişte okul uyumuna olan etkisini araştırmaktır. İkinci bir amaç da, çocukların uyum davranışlarını, depresyon, yalnızlık, benlik saygısı, okula devam, akademik başarı ve okuldan kaçma gibi değişkenler bağlamında incelemektir. Araştırmanın örneklemini 365 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre yaşlılardan kabul görme, arkadaş sayısı ve arkadaşlığın niteliği-kalitesi, psikolojik uyum ve okula uyuma katkı yapan en önemli unsurlardandır. Araştırmacının yorumuna göre 5. sınıftan 6. sınıfa geçişte çocuklara destek olmak için hazırlanacak olan programlara, arkadaş-akran boyutunun eklenmesi yararlı olabilir.

Camilla yürütmüş olduğu bir araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin, benlik saygısı, yalnızlık ve depresyon düzeyleri ile arasındaki ilişkinin düzeyini incelemiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ailenin ekonomik seviyesinin; hem cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak öğrencilerde benlik saygısını, yalnızlık düzeylerini ve depresyon durumlarını etkilediği sonucuna varılmıştır (Camilla, 1991, s.30).

Kararımak ve Güloğlu (2010) araştırmalarında, üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ve psikolojik sağlamlıklarının hissettikleri yalnızlık düzeyi ile ilişkisini araştırmışlardır. Bu araştırmanın örneklemini yaşları 18 ile 22 arasında değişen 410 üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre yalnızlık ile psikolojik sağlamlık ve benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Korelasyon sonuçları teorik olarak öngörülen doğrultudadır ve anlamlı düzeyde ilişkinin olduğunu göstermektedir. Psikolojik yönden sağlıklı olan genç bireyler ile yüksek benlik saygısına sahip olanlar kendilerini daha az yalnız hissettiklerini ifade etmişlerdir. Psikolojik sağlamlık ve benlik saygısının arasında ise anlamlı düzeyde korelatif bir ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Yapıcı ve Kayıklık (2005) tarafından 252 üniversite öğrencisi üzerinde, “Dinsel Eğilim Ölçeği” ve Eysenck & Wilson’un çalışmalarından hareket edilerek Yapıcı ve

Zengin (2003) tarafından geliştirilen “Öz Saygı Ölçeği” kullanılarak yapılan başka bir çalışmada, iç güdümlü ve dış güdümlü dindarlık eğilimi ile öz saygı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Aynı şekilde namaz kılma, oruç tutma ve dua etme gibi dini pratiklerle öz saygı arasında da anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun yanı sıra öznel dindarlık algısı açısından, “hiç dindar değilim” diyenlerin öz saygılarının, “biraz dindarım” diyenlere göre daha yüksek olduğu ve aralarında istatistiki açıdan anlamlı farklılık bulunduğu saptanmıştır.

Traş, Arslan ve Hamarta (2011) araştırmalarında, üniversite öğrencilerinin kendini toplama güçleri (yılmazlık) ile sosyal yetkinlikleri ve benlik saygıları arasında anlamlı düzeyde ilişkili olup olmadığını, sosyal yetkinlik ve benlik saygısının kendini toplama gücünü anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın çalışma grubunu 617 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda kendini toplama gücü ile benlik saygısı ve sosyal yetkinlik arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada ayrıca benliksaygısı ve sosyal yetkinliğin, kendini toplama gücünü anlamlı düzeyde yordadığı ortaya çıkmıştır.

Chen (2007) doktora tezinde, ‘hareket merkezli eğitimin Taiwan’da birinci sınıf öğrencilerinin şarkı söyleme performansları üzerindeki etkisi’ni ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada iki gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın deney süreci 10 hafta sürmüş ve iki grupta da haftada 40’ar dakikalık iki ders yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, Gordon’ın geliştirdiği ‘başlangıç için müziksel algı ölçeği’ ve ‘orta seviye müziksel algı ölçeği’ ile, araştırmacı tarafından geliştirilen ve öğrencilerin şarkı söyleme becerilerini ölçmeyi amaçlayan, her biri beş ölçüt içeren üç bölümlü ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin iki boyutu tonal ve ritmik becerileri, üçüncü boyutu ise ifade becerisini ölçmeyi hedeflemiştir. Birinci deney grubunda 34, ikinci deney grubunda 32 öğrencinin yer aldığı çalışmada, her iki grupta da derslerin ilk 10 dakikası süresince ritmik ve tonal örüntülerini içeren aktiviteler, 30 dakika süresince de ‘Gordon’un Müzik Öğrenme Teorisi’ne dayanan sınıf aktiviteleri yaptırılmıştır. Bunlara ek olarak birinci deney grubunda odak noktası olarak ‘beden dili’ni kullanma, beden farkındalığının sağlanması hedeflenmiştir. Öğrenciler, Laban’ın insan hareketinin elementleri olarak

belirttiği akış, zaman ve mekân ögeleri çerçevesinde müzikle bağlantı kurmak için tüm bedenleriyle lokomotor hareketler yapmışlardır. İkinci deney grubunda ise non-locomotor hareketlerle ilgili içerik uygulanmıştır. Chen araştırmasının sonucunda, şarkı söyleme performansında lokomotor hareketlerle ilgili içeriğin uygulandığı birinci deney grubu lehine artış olduğunu bulmuştur. Bunun, lokomotor hareketlerin beden farkındalığı ve postür üzerindeki olumlu etkilerinden kaynaklanmış olabileceğini söylemiştir.

Şahan ve Duy (2011) tarafından yapılan çalışmada; bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programının üniversitede öğrenim gören düşük benlik saygısına sahip kız öğrencilerin benlik saygısı, kontrol odağı ve akılcı olmayan inançları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu ise deney grubunda 7, plasebo grubunda 9 ve kontrol grubunda 11 olmak üzere 27 kız üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Deney grubuna katılan kız öğrencilere 8 oturumluk bir program uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda araştırmacılar, bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı psiko-eğitim programının kız öğrencilerin benlik saygısını artırmada, iç kontrol odağını artırmada ve akılcı olmayan inançlarını azaltmada etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

İnan (2006) tarafından gerçekleştirilen bir diğer bir çalışmada benlik saygısı ile ana-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgulara bakıldığında benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin ana-babalarının demokratik bir tutuma sahip olduğu, düşük benlik saygısına sahip olan öğrencilerin ana-babalarının ise otoriter tutuma sahip olduğu görülmektedir

Yılmaz ve Erözkan (2011) Traş, Arslan ve Hamarta'nın araştırma konusuna benzer şekilde sosyal yetkinlik ve benlik saygısını araştırmışlardır. Çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyal yetkinlikleri ve benlik saygılarının cinsiyet, doğum sırası, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi ve ailelerinin aylık net gelirleri açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir. Araştırmaya üniversitede öğrenim gören 180 kız ve 150 erkek olmak üzere toplam 330 öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre üniversite öğrencileri sosyal yetkinlik ve benlik saygısı değişkenleri açısından değerlendirildiğinde, ailelerinin aylık net gelirleri arasında fark

olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca üniversite öğrencilerinin sosyal yetkinlikleri ve benlik saygıları arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmada cinsiyet, doğum sırası, anne ve baba eğitim düzeyi açısından öğrencilerin sosyal yetkinlik ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tufan, üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini tespit etmek amacıyla sistematik bir şekilde birinci sınıftan son sınıfa kadar Coopersmith'in Benlik Saygısı Envanterini uygulamış ve araştırmasında öğrencilerin yaşam deneyimleri ile benlik saygıları arasında pozitif yönde anlamlı bulunmuştur (Tufan, 1989, Akt. Üre, 2007, s.33). Başka bir deyişle, tecrübeleriyle yaşam deneyimleri artan öğrencilerin benlik saygıları da artmaktadır. Son sınıfta okuyan ve dolayısıyla yaşam deneyimleri daha fazla olan benlik saygılarının da arttığını tespit etmiştir. . Aynı zamanda yükseköğretim yaşamının, bireylerin benlik saygısını artırıcı bir ortam oluşturabileceğini yorumlamıştır. Ancak bireylerde bu gelişimin olabilmesi için onların iyi bir yaşam deneyimlemesine ve problemlerine çözüm bulunmasına yönelik hizmetlerin ortaya konulması gerektiğini ifade etmiştir (Workman ve Beer, 1989, Akt. Üre, 2007, s.33).

Doğru (2002) yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında lise birinci sınıf öğrencileri ile çalışmış; hazırladığı özsaygı geliştirme programının öğrencilerin özsaygı düzeylerine etkisini sınamıştır. Deney ve kontrol gruplarına 16'şar olmak üzere toplam 32 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Deneysel program 10 oturumdan oluşmuştur ve araştırmanın sonuçları, benlik saygısının geliştirilmesine yönelik hazırlanan çalışma programının düşük düzeyde özsaygısına sahip olan lise birinci sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerini arttırmada anlamlı derecede etkili olduğunu tespit etmiştir.

Uşaklı (2006) doktora tezinde, 'drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi'ni ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın deney sürecinde bir deney, bir kontrol ve bir tane de plasebo grubu oluşturulmuş, deney süreci 16 hafta sürmüştür. Araştırmacı, deney grubunda 'drama temelli grup rehberliği programını uyguladığını, plasebo grubunda rol oynama, gibi drama etkinliklerinin yer almadığı temel bilgilendirme toplantılarının yapıldığını, kontrol grubunda ise hiçbir eğitim verilmediğini anlatmaktadır. Veri toplama aracı olarak arkadaşlık ilişkilerini ölçmek için sınıf sosyometri testi, atılganlığı

ölçmek için Deluty (1979) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından Türkçe'ye çevrilen çocuklarda davranış eğilimi ölçeği ve benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, drama temelli grup rehberliği araştırma yapılan öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine ve cesur ve atılgan davranışlarına etki ettiği tespit edilmiştir ancak bu rehberliğin benlik saygısına etki etmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Afari, Ward ve Khine (2012) tarafından yapılan araştırmada, benlik saygısı ve öz yeterlik arasındaki ilişki akademik başarı bağlamında incelenmiştir. Üniversite eğitimi alan 255 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Öğrencilerin benlik saygıları, öz yeterlikleri ve akademik başarıları ile ilgili veriler toplanmıştır. Araştırma tespit edilen sonuçlara göre benlik saygısı ve öz yeterlik arasında yüksek pozitif ilişki vardır. Ayrıca akademik başarı, yüksek akademik öz yeterlik algısıyla çok yakından ilişkilidir.

Yiğit (2010) tarafından yürütölen bir diğer araştırmadan elde edilen bulgulara göre ergenlikte benlik saygısının önemli bir etken olduğunu ve yaş değişkeninin benlik saygısı üzerinde anlamlı düzeyde önemli bir yordayıcı olduğu görölmüştür. Ergenlik çağındaki bireylerin benlik saygısının, daha küçük yaşlardaki bireylerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Rosenberg benlik saygısının 12-13 yaşlarında oldukça az olduğunu ifade etmiştir. Bu durumun genellikle 14 yaşından sonra, erişkinliğin ilk dönemlerine doğru gelişip arttığını tespit etmiştir. Ayrıca araştırma neticesine göre ailenin aylık geliri ile ergenlerin öz saygısı puan ortalamalarının arasında pozitif yönlü ve yüksek derecede sbir ilişki olduğu belirtilmiştir. Elde edilen bu bulgu ailenin gelir düzeyi değişken için de geçerlidir.

Larkin ve Thyer (1999), bilişsel davranışçı temelli grupla psikolojik danışmanın, davranış sorunları yaşayan ilköğretim okulu öğrencilerinin benlik saygısı, öz-kontrol ve sınıf içi davranışlarına etkisini konu alan bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışma uygulamasına iştirak eden deney grubu öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri, öz kontrol ve sınıf içi olumlu davranışları anlamlı düzeyde artmıştır. Araştırmacılar çalışmanın sonunda, maliyeti çok düşük olan bu tip erken müdahale programlarının, öğrencilerin davranış sorunlarını çözme konusunda etkili yöntemler olabileceğini belirtmişlerdir.

Zuckerman (1985) tarafından gerçekleştirilen ve benlik saygısıyla cinsiyet arasındaki ilişkiyi ölçen bir başka araştırmada kadın ve erkeklerin toplam küresel özsaygı puanlarının eşit olduğu görülmüştür. Ancak toplam özsaygıyı oluşturan tüm unsurların incelenmesi sonucunda erkeklerin özsaygısı göreve dönük başarılarla alakalı, bayanları iken, kadınların benlik saygısının sosyal becerileriyle alakalı olduğu tespit edilmiştir. Erkekler, matematik alanında, fen bilimleri konusunda, liderlik yapabilme yetenekleri konusunda ve toplum önünde konuşabilmeyeteneğine sahip olabilmeye kendilerine yüksek puanlar vermişlerdir.

Çankaya (2007) lise 1. ve 2. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada algılanan benlik saygılarının; cinsiyete, sosyal kaygı düzeyine ve akademik başarı düzeyine göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla betimsel bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara İli, Çankaya ve Keçiören ilçeleri liselerinin birinci ve ikinci sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Bu çalışmada belirlenmiş olan liselerden tesadüfi örnekleme tekniği yolu ile toplam 500 kişilik bir örneklem alınmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerinin öz saygı düzeyleri akademik başarı ve sosyal kaygı düzeylerine göre değişmekte, cinsiyet değişkenine göre değişmemektedir. Yüksek düzeyde benlik saygısına sahip öğrencilerin akademik başarıları düzeylerinin yüksek, sosyal kaygı düzeylerinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Yıldırım (2006), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ‘Çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim besinci sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarı, benlik saygısı ve kalıcılığına etkisi’ni ölçmeyi amaçlamıştır. Çalışmada ‘İlköğretim Besinci Sınıf Başarı Testi’ ve ‘Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri’ni ön-test ve son test olarak uygulamış, ilaveten kalıcılığı ölçmek amacıyla deney sürecinin bitiminden dört hafta sonra başarı testini yeniden uygulamıştır. Yıldırım araştırmasının sonunda, çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin kullanıldığı deney grubu öğrencilerin başarı düzeylerinin kontrol grubundakilere göre anlamlı bir artış gösterdiği, benlik saygısı düzeylerinde anlamlı bir artış meydana gelmediği ve kalıcılık düzeyinin ise deney grubunda yüksek olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Saçkes (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada benlik saygısı geliştirme programının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkisini incelenmiştir. Deney grubuna 12 ve kontrol grubuna 12 olmak üzere 24 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Benlik saygısı geliştirme programı sekiz oturumdan oluşmuştur. Deneysel programın uygulanmasının ardından elde edilen bulgular, programın ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini yükselttiğini ortaya koymuştur.

Orr ve Diener (1993) şehirde yaşayan ve kırsal bölgelerde yaşayan ergenler ile birlikte yürüttüğü çalışmasında benlik saygısının cinsiyet farklılıklarından ne düzeyde etkilendiği ile ilgili bir çalışma yaparak bulunan sosyal çevrenin etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen veriler kız öğrencilerin erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde daha düşük seviyede benlik saygısı düzeyine sahip olduklarını; şehirde yaşamayan ergenler içerisinde de, kız öğrencilerin daha düşük seviyede benlik saygısına sahip olduklarını, şehirde yaşayan ergenlerde ise cinsiyet farklılığının bulunduğunu göstermiştir.

Nguyen (2001) geliştirdiği sosyal beceri ve akademik beceri eğitimi programının; kendini kontrol etme, benlik saygısı ve sosyal davranışlar (öğretmen, ebeveyn, öğrenci kaynaklı bilgilere göre) üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 6. sınıftan 12. sınıfa kadar öğrenim gören çocuk ve ergenler oluşturmaktadır. Sosyal becerileri zayıf çocuk ve ergenler; yalnızlık, depresyon ve düşük benlik saygısı yaşamaktadırlar. Araştırmanın bulgularına göre sosyal beceri eğitimi alan öğrenciler, kendini kontrol etme ve benlik saygısının sosyal boyutuyla ilgili konularda eğitim almayan öğrencilere göre daha fazla gelişim göstermişlerdir. Ancak sosyal davranışlar ve genel anlamda benlik saygısı ile ilgili bir gelişim sağlanmamıştır.

Şahin (1994) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, yetiştirme yurtlarında yaşayan çocukların benlik saygıları incelenmiştir. Bu araştırmanın örneklemini 15-18 yaş arası toplam 223 kız ve erkek öğrenciden oluşmuştur. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile yapılan araştırmanın sonucunda öğrenim gören gençlerin benlik saygısı düzeylerinin, sanat öğrenimi yapan öğrencilere göre; kolay arkadaş edinebilme yeteneğine sahip gençlerin benlik saygısı düzeylerinin diğerlerine göre daha

yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okuldaki çalışmalarında ve iş yerindeki performanslarında kendisini başarılı olarak algılayan gençlerin benlik saygısı düzeyleri, kendisini başarısız olarak algılayanların benlik saygısı düzeylerine göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, yapılan araştırmanın amacı, yöntemi, evren ve örnekleme, hipotezleri ve kullanılan ölçme araçları verilerin istatistiksel çözümleme teknikleri açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verileri toplama öncesi bağımlı değişkeni etkileyebilecek ara değişkenler dışlanmıştır.

Araştırmada betimsel ve çıkarımsal istatistikler kullanılarak üniversite öğrencilerinin benlik saygıları incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bölümler gereği iletişim alanında çalışacak olan ve özgüven, özsaygı düzeylerinin yüksek düzeyde olması beklenen iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin tespiti amaçlanmıştır. Ayrıca insanlara güven duyma, elestiriye duyarlılık, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi alt testleriyle ölçüm yapıp bu tespitlerle konuyla ilgilenen uzmanlara veri sağlamak amaçlanmıştır.

Bu amaçla yaş, cinsiyet, yaşanılan yer, devlet veya özel üniversitede okuma, sosyoekonomik düzey, anne ve baba eğitim durumları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmaktadır. İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları, insanlara güven duyma düzeyleri tartışmalara katılabilme dereceleri, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyleri, eleştiriye duyarlılık düzeyleri; yaşlarına göre, cinsiyetlerine göre, yaşadıkları yere göre, devlet veya özel üniversitede okuma durumlarına göre, sosyoekonomik düzeylerine göre, anne ve baba eğitim durumlarına göre değişmekte midir?

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, İstanbul'da 2015-2016 eğitim döneminde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın veri toplama aşaması için basit rastgele örnekleme tekniği yoluyla 430 kişilik bir örneklem hedef alınmış ve 467 öğrenciye ulaşılmıştır. Gözlemlerin homojenlik varsayımı doğrultusunda 30 gözlem araştırma dışında bırakılmıştır. Araştırma örneklemini İstanbul Üniv. (200 kişi), Marmara Üniv. (50 kişi), Üsküdar Üniv. (80 kişi), Bilgi Üniv. (50 kişi), Maltepe Üniv. (41 kişi), Şehir Üniv. (22 kişi) ve Bahçeşehir Üniv. (24 kişi)'de okumakta olan 467 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanarak elde edilen yanıtlar ve 2015-2016 eğitim döneminde İstanbul ilinde bulunan İstanbul Üniv. (200 kişi), Marmara Üniv. (50 kişi), Üsküdar Üniv. (80 kişi), Bilgi Üniv. (50 kişi), Maltepe Üniv. (41 kişi), Şehir Üniv. (22 kişi) ve Bahçeşehir Üniv. (24 kişi)'de okumakta olan 467 iletişim fakültesi öğrencisi ile sınırlıdır.

İstanbul'da bulunan yedi farklı üniversitenin iletişim fakültelerindeki 467 öğrenci üzerinde yapılan bu araştırmadaki örneklemin, evreni temsil için yeterli olduğu düşünülmektedir.

3.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Araştırmada kullanılan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBS)” ölçeğini cevaplandırmada, öğrencilerin samimi ve tarafsız olacakları kabul edilmiştir ve araştırma İstanbul’da yedi farklı üniversitenin iletişim fakültesi öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırma verileri Rosenberg Benlik Saygısı (Self Esteem) Ölçeği ve demografik veriler ile sınırlıdır. İstanbul’da bulunan yedi farklı üniversitenin iletişim fakültelerindeki 467 öğrenci üzerinde yapılan bu araştırmadaki örneklemin, evreni temsil için yeterli olduğu düşünülmektedir.

3.6. Problem Cümlesi

Araştırmanın sorunsal cümlesi şu şekilde belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin algılanan benlik saygısı düzeyleri, insanlara güven duyma durumları, eleştiriye duyarlılık durumları, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme durumları ve tartışmalara katılabilme dereceleri; onların anne baba eğitim düzeylerine, okudukları üniversite türüne, aylık gelir durumlarına, yaşadıkları yere ve cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

3.7. Amaç Soruları

Araştırmanın problem cümlesinde genel hatlarıyla belirtilen problem durumuna aşağıdaki sorularla cevap aranmaktadır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları;

1: İletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları cinsiyete göre değişmekte midir?

2: İletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları yaşanan yere göre değişmekte midir?

3: İletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları üniversite türüne göre değişmekte midir?

4: İletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları aylık gelire göre değişmekte midir?

5: İletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygıları anne eğitim durumuna göre değişmekte midir?

6: İletişim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerinin benlik saygıları baba eğitim durumuna göre değişmekte midir?

3.8. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma yedi farklı üniversitenin iletişim fakültesi öğrencileriyle yüz yüze anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Anket formunu Rosenberg Ölçeği ve demografik sorular oluşturmaktadır. Toplamda 467 öğrenciye ulaşılmış olup, uç değer analizi sonucunda parametrik yöntemler için uygun olan 437 gözlem ile analizler gerçekleştirilmiştir.

3.8.1. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için araştırmanın gerçekleştirildiği tüm üniversitelerin dekanlıklarından sözlü izin alınmıştır. Verilerin toplanması için araştırma yapılan yedi farklı üniversitenin iletişim fakültelerinin dekanlarından ve hocalarından sözlü izin alınmıştır. Bilgi Üniversitesi'nde yapılan araştırmada Etik Kurul'dan yazılı onay alınmış ve öğrencilerden anket uygulanmadan evvel araştırmayı onayladıklarına ve gönüllü katıldıklarına dair imzalı kağıt alınmıştır. Bu kağıt araştırmanın konusunu ve olası etkilerini açıklayan bilgileri içeren araştırma onay belgesidir. Bu belge üniversitenin Etik Kurulu tarafından istenmiştir ve bu belgenin bir örneği Ekler kısmında sunulmuştur.

3.9. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu Ek-2'de sunulmuştur. Anket, demografik bilgi formu ve Morris Rosenberg tarafından geliştirilmiş olan ve Türkçe'ye çevirilmesi Füsun Çuhadaroğlu (1986) tarafından gerçekleştirilen Benlik Saygısı Envanterinden oluşmaktadır. Benlik Saygısı Envanteri öğrencilerin benlik saygısı düzeyini belirlemek için, demografik bilgi formu ise öğrencilerin cinsiyet ve bazı bilgilerini değişkenlerine göre inceleyebilme olanağı sağlaması amacıyla kullanılmıştır.

3.9.1. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Bu araştırmanın bağımlı değişkeni olan benlik saygısı düzeyini ölçmek amacıyla Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri'nden yararlanılmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri; Bu ölçeği 1963 yılında Morris Rosenberg geliştirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde Rosenberg tarafından 1965 yılında bu ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapıldıktan sonra birçok araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Türkiye'de ise Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını Füsun Çuhadaroğlu 1986 yılında, ölçeği İngilizce'den Türkçe'ye çevirerek, her alt ölçek için ayrı ayrı yapmıştır.

Türkiye'de yapılan benlik saygısı ile ilgili araştırmaların çoğunda Rosenberg Ölçeği kullanılmıştır. Türkiye Psikiyatri Derneği Ölçek Formları listesinde sadece Rosenberg Ölçeği bulunmaktadır.

Benlik Saygısı Alt Ölçeği: Bu bölümde düzenlenmiş on madde bulunmaktadır. Ölçeğin kendi içinde açıklanan değerlendirmeye göre denekler 0 ile 6 puan arasında puanlanmaktadır. 0 ile 1 puan yüksek düzeyde benlik saygısına, 2 ile 4 puan orta düzeydeki benlik saygısına, 5 ile 6 puan düşük düzeydeki benlik saygısının varlığına işaret etmektedir.

İnsanlara Güven Duyma Alt Ölçeği: Bu bölümde düzenlenmiş beş madde bulunmaktadır. Ölçeğin kendi içinde açıklanan değerlendirmeye göre denekler 0 ile 5 puanla puanlanmaktadır. Alınan her yüksek puan insanlara güvenin az olduğuna düşük puan insanlara güvenin çok olduğuna işaret etmektedir. 0 ile 1 arası puan alan deneklerin insanlara olan güvenlerinin çok olduğu, 2 ile 3 puan alan deneklerin insanlara olan güvenlerinin orta seviyede olduğu ve 4 ile 5 puan alan deneklerin insanlara güvenmedikleri düşünülmektedir.

Eleştiriye Duyarlılık Alt Ölçeği: Bu kısımda düzenlenmiş üç madde bulunmaktadır. Ölçeğin kendi içinde açıklanan değerlendirmeye göre denekler 0 ile 3 puanla puanlanmaktadır. Alınan her yüksek puan eleştiriye olan fazla duyarlılığa işaret etmektedir. 0 ile 1 puan eleştiriye olan az duyarlılığa, 2 ile 3 puan ise eleştiriye olan çok duyarlılığa işaret etmektedir.

Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme Alt Ölçeği: Bu alt ölçekte düzenlenmiş iki madde bulunmaktadır. Ölçeğin kendi içerisindeki değerlendirmeye göre denekler 0 ile 3 puan arasında puanlanmaktadır. Alınan her yüksek puan kişilerarası ilişkilerde kolaylıkla tehdit edilme duygusunun varlığına işaret etmektedir. Sıfır puan kişilerarası ilişkilerde tehdit hissedilmediğini, 1 puan kişilerarası ilişkilerde tehdit edilme duygusunun az oluşuna, 3 puan ise kişilerarası ilişkilerde tehdit edilme duygusunun yüksek düzeyde oluşuna işaret etmektedir.

Tartışmalara Katılabilme Derecesi Alt Ölçeği: Bu alt ölçekte düzenlenmiş iki madde bulunmaktadır. Ölçeğin kendi içerisindeki değerlendirmeye göre denekler 0 ile 2 puan arasında puanlanmaktadır. Bu ölçekte alınan her yüksek puan tartışmalar katılabilme derecesinin yüksek oluşuna işaret etmektedir. Sıfır puan tartışmalara katılabilme derecesinin az oluşuna, 1 puan tartışmalara katılabilme derecesinin orta oluşuna, 2 puan ise tartışmalara katılabilme derecesinin yüksek oluşuna işaret etmektedir.

Uygulanan anketteki ölçekte işaretli maddeler puan aldırılmaktadır.

3.9.2. Ölçeğin Geçerlik ve Güvenilirliği

Gürçay 9-11 yaş arası 583 ilkokul öğrencisiyle yaptığı çalışmada aracın KR-21 güvenilirlik katsayısını $r = .83$, ($p < .05$) olarak belirlemiştir. Buna göre ölçek oldukça homojen ve güvenilir niteliktedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.89, cronbach alpha geçerlilik katsayısı ise 0.71 olarak saptanmıştır (Çeçen, 2008).

3.9.3. Ölçeğin Araştırma Kapsamında Yapılan Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması

Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri'nin yapı geçerliğini incelemek üzere bu çalışmada faktör analizi uygulamak için, öncelikle veri setinin analize uygunluğunu test etmek amacıyla KMO (Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri gözlenmiş ve .72 bulunmuştur. Bu değer en az 0.50'nin üzerinde olması veri setinin analizler için uygun olduğuna işarettir. Bartlett Testi sonucu ise [$\chi^2 = 1783,820$; $p < 0.01$] anlamlı olup, ölçek soruları arasında yüksek korelasyon mevcut olduğu gözlenmektedir. Buna göre kullanılan ölçek ve boyutlar geçerlidir.

3.10. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler IBM SPSS 21 paket programı aracılığıyla istatistiksel test ve analizler uygulanarak çözümlenmiştir. Ve çözümlenen veriler söz konusu istatistiksel test ve analizlerin bilimsel gerektirileri doğrultusunda değerlendirilerek raporlanmıştır. Araştırmada incelenen bağımlı değişkenin “Benlik Saygısı”, bağımsız değişkenlere “cinsiyet, üniversite türü, yaşanılan yer, aylık gelir durumu, anne-baba eğitim durumu” na bağlı olarak değişimini ortaya çıkaracak bir desen içinde ele alınmıştır.

3.10.1. İstatistiksel Yöntemler

Bağımsız Örnekler T-Testi: İki aritmetik ortalama arasındaki farkın manidarlığını test etmede kullanılan parametrik bir analizdir.

Tek Yönlü Varyans analizi: İki ya da daha fazla ortalama arasında fark olup olmadığı ile ilgili önermeyi test etmek amacıyla kullanılan parametrik bir testtir.

Regresyon analizi: Bir ve ya daha fazla değişkenin etkilediği bağımlı değişken ile arasındaki ilişkiyi açıklayan yöntemdir.

Korelasyon analizi: İki değişken arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını, varsa bu ilişkinin yönünü ve şiddetinin ne olduğunu belirlemek için kullanılan bir istatistiksel yöntemdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Demografik Bulgular

Tablo 1. Demografik Bulgular

		n	%
Cinsiyet	Kadın	235	54
	Erkek	202	46
Yaşanılan Yer	Ailele birlikte	294	67
	Ailemden ayrı	143	33
Üniversite	Devlet	229	52
	Vakıf	208	48
Aylık Gelir	250-500TL	116	27
	500-750TL	93	21
	750-1000TL	78	18
	1000-1500 TL	71	16
	1500TL ve üstü	79	18
Yaşanılan Yer	Öğrenci yurdunda	49	11
	Tek başına evde	27	6
	Arkadaşım evde	67	15
	Ailele birlikte	294	67
Yaş	18-19 yaş arası	62	14
	20-21 yaş arası	159	36
	22-23 yaş arası	133	30
	24 ve üzeri yaş	83	19
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim mezunu	179	41
	Lise mezunu	149	34
	Lisans mezunu	83	19
	Yüksek lisans mezunu	26	6
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim mezunu	135	31
	Lise mezunu	170	39
	Lisans mezunu	96	22
	Yüksek lisans mezunu	36	8
	Toplam		437

Araştırmaya katılan iletişim fakültesi öğrencilerinin %54'ü kadın ve %46'sı erkektir. Öğrencilerin %67'si ailesi ile birlikte yaşarken, %33'ü ailesinden ayrı yaşamaktadır. Öğrencilerin %11'i öğrenci yurdunda kalırken, %15'i arkadaşı ile evde kalmaktadır. %52'si devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin %48'i ise vakıf üniversitelerinde okumaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %27'sinin barınma ihtiyacı karşılandıktan sonra sahip olduğu aylık gelir 250-500TL'dir. Öğrencilerin %36'sı 20-21 yaş, %30'u 22-23 yaş aralığındadır. Üniversite öğrencilerinin %41'i anne eğitim durumunun ilköğretim mezunu olduğu belirtirken, %34'ü lise mezunu olduğu belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinin %39'u baba eğitim durumunun lise mezunu olduğu belirtirken, %31'i ilköğretim mezunu olduğu belirtmiştir.

Tablo 2. Geçim Kaynağı

	n	%
Ailemin desteğiyle	325	57
Burs/Krediyle	141	25
Çalışarak kendi kazancımla	106	18
Toplam	572	100

Araştırmaya katılan iletişim fakültesi öğrencilerince verilen yanıtlar değerlendirildiğinde aileden destek alarak geçinme toplam verilen cevapların %57'sini oluşturmaktadır. %25'lik oran burs/kredi ile, %18'lik oran ise çalışarak kendi kazancı ile geçinme seçeneklerini aldığı değerlerdir.

4.2. Özet İstatistikler

Tablo 3. Özet İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
Benlik Saygısı	1,0	0,6
İnsanlara Güven Duyma	1,6	0,7
Eleştiriye Duyarlılık	1,6	1,0
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	0,9	1,0
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	1,2	0,8

İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı değer ortalaması $1,0\pm 0,6$ olup, benlik saygıları yüksek derecede bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin insanlara güven duyma düzeyi değer ortalaması $1,6\pm 0,7$ olup, insanlara orta düzeyde güven duydukları tespit edilmiştir. Eleştiriye duyarlılık değer ortalaması $1,6\pm 1,0$ olup, eleştiriye çok duyarlı oldukları saptanmıştır. Öğrencilerin kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme değer ortalaması $0,9\pm 1,0$ olup, kişiler arası ilişkilerde az tehdit hissettiklerine işaret etmektedir. Üniversite öğrencilerinin tartışmalara katılabilme becerisi değer ortalaması $1,2\pm 0,8$ olup, tartışmalara katılabilme dereceleri orta olarak bulunmuştur.

4.3. Değerlendirmeler

Bu bölümde araştırmaya katılan iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı ve alt boyut ortalamaları çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

4.3.1 İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Araştırma Sourusu 1: İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 4. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Cinsiyet	n	X	ss	t	p
Benlik Saygısı	Kadın	235	1,0	0,6	-1,453	,147
	Erkek	202	1,1	0,7		
İnsanlara Güven Duyma	Kadın	235	1,6	0,7	-0,489	,625
	Erkek	202	1,6	0,7		
Eleştiriye Duyarlılık	Kadın	235	1,7	1,0	0,861	,390
	Erkek	202	1,6	1,0		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Kadın	235	0,8	0,9	-1,538	,125
	Erkek	202	1,0	1,0		
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	Kadın	235	1,2	0,8	-2,266	,024
	Erkek	202	1,3	0,8		

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrencilerin tartışmalara katılabilme becerisi kadın öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir.

4.3.2. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşanılan Yere Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 2: İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları, yaşanılan yere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 5. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşanılan Yere Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Yaşanılan Yer	n	X	ss	t	p
Benlik Saygısı	Ailemle birlikte	294	1,0	0,6	-2,297	,022
	Ailemden ayrı	143	1,1	0,7		
İnsanlara Güven Duyma	Ailemle birlikte	294	1,6	0,7	-1,161	,246
	Ailemden ayrı	143	1,6	0,6		
Eleştiriye Duyarlılık	Ailemle birlikte	294	1,6	1,0	-1,614	,107
	Ailemden ayrı	143	1,7	1,1		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Ailemle birlikte	294	0,8	1,0	-1,541	,124
	Ailemden ayrı	143	1,0	1,0		
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	Ailemle birlikte	294	1,2	0,8	-0,036	,971
	Ailemden ayrı	143	1,2	0,8		

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşanılan yere göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). Buna göre ailesi ile birlikte yaşayan öğrencilerin benlik saygısı ailesinden ayrı yaşayan öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir.

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşanılan yere göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p > 0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşanılan yere göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p > 0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları yere göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları yere göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

4.3.3. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Üniversiteye Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 3: İletişim Fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları üniversite türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 6. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Okudukları Üniversiteye Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Üniversite	n	X	ss	t	p
Benlik Saygısı	Devlet	229	1,0	0,7	-0,891	,373
	Vakıf	208	1,0	0,6		
İnsanlara Güven Duyma	Devlet	229	1,6	0,7	1,525	,128
	Vakıf	208	1,5	0,7		
Eleştiriye Duyarlılık	Devlet	229	1,6	1,0	-1,394	,164
	Vakıf	208	1,7	1,0		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Devlet	229	0,8	1,0	-0,913	,362
	Vakıf	208	0,9	1,0		
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	Devlet	229	1,3	0,8	1,983	,048
	Vakıf	208	1,2	0,9		

İletişim fakültesi öğrencilerinin okudukları üniversiteye göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin okudukları üniversiteye göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin okudukları üniversiteye göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin okudukları üniversiteye göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin okudukları üniversiteye göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Bağımsız Örnekler T-Testi sonuçlarına göre aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin tartışmalara katılabilme becerileri vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir.

4.3.4. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Aylık Gelire Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 4: İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları aylık gelire göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 7. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Aylık Gelire Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Aylık Gelir	n	X	ss	F	p
Benlik Saygısı	250-500TL	116	1,1	0,6	4,072	,003
	500-750TL	93	1,0	0,7		
	750-1000TL	78	1,1	0,7		
	1000-1500 TL	71	1,0	0,7		
	1500TL ve üstü	79	0,8	0,5		
İnsanlara Güven Duyuma	250-500TL	116	1,6	0,7	0,989	,413
	500-750TL	93	1,7	0,7		
	750-1000TL	78	1,5	0,6		
	1000-1500 TL	71	1,5	0,7		
	1500TL ve üstü	79	1,6	0,7		
Eleştiriye Duyarlılık	250-500TL	116	1,7	1,0	0,395	,812
	500-750TL	93	1,6	1,0		
	750-1000TL	78	1,6	1,1		
	1000-1500 TL	71	1,6	1,1		
	1500TL ve üstü	79	1,5	1,0		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	250-500TL	116	1,1	1,0	2,183	,070
	500-750TL	93	0,8	1,0		
	750-1000TL	78	0,7	0,9		
	1000-1500 TL	71	0,9	1,0		
	1500TL ve üstü	79	0,8	1,0		
Tartışmalara Katılabılme Becerisi	250-500TL	116	1,2	0,8	2,085	,082
	500-750TL	93	1,2	0,8		
	750-1000TL	78	1,4	0,8		
	1000-1500 TL	71	1,1	0,9		
	1500TL ve üstü	79	1,3	0,8		

İletişim fakültesi öğrencilerinin aylık gelire göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklı olduğunun tespiti için gerçekleştirilen dunnets t3 değerlendirmesi sonucunda 1500TL ve üstü aylık gelire sahip olan öğrencilerin tüm diğer gelir gruplarında bulunan öğrencilere kıyasla benlik saygısı anlamlı derecede daha yüksektir.

İletişim fakültesi öğrencilerinin aylık gelire göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin aylık gelire göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin aylık gelire göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin aylık gelire göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

4.3.5. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 5: İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 8. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Anne Eğitim Durumu	n	X	ss	F	p
Benlik Saygısı	İlköğretim mezunu	179	1,0	0,7	0,491	,688
	Lise mezunu	149	1,0	0,6		
	Lisans mezunu	83	1,0	0,6		
	Yüksek lisans mezunu	26	1,1	0,6		
İnsanlara Güven Duyma	İlköğretim mezunu	179	1,6	0,7	2,423	,065
	Lise mezunu	149	1,6	0,7		
	Lisans mezunu	83	1,4	0,6		
	Yüksek lisans mezunu	26	1,8	0,8		
Eleştiriye Duyarlılık	İlköğretim mezunu	179	1,7	1,0	1,109	,345
	Lise mezunu	149	1,6	1,0		
	Lisans mezunu	83	1,5	1,1		
	Yüksek lisans mezunu	26	1,7	1,1		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	İlköğretim mezunu	179	1,0	1,0	1,824	,142
	Lise mezunu	149	0,8	0,9		
	Lisans mezunu	83	0,7	0,9		
	Yüksek lisans mezunu	26	0,8	1,0		
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	İlköğretim mezunu	179	1,2	0,9	0,820	,483
	Lise mezunu	149	1,2	0,8		
	Lisans mezunu	83	1,3	0,8		
	Yüksek lisans mezunu	26	1,3	0,7		

İletişim fakültesi öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

4.3.6 İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Araştırma Sorusu 6: İletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygıları baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Tablo 9. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Baba Eğitim Durumu	n	X	ss	F	p
Benlik Saygısı	İlköğretim mezunu	135	1,1	0,6	1,443	,230
	Lise mezunu	170	0,9	0,7		
	Lisans mezunu	96	1,1	0,7		
	Yüksek lisans mezunu	36	1,0	0,6		
İnsanlara Güven Duyma	İlköğretim mezunu	135	1,7	0,7	1,023	,382
	Lise mezunu	170	1,6	0,7		
	Lisans mezunu	96	1,5	0,7		
	Yüksek lisans mezunu	36	1,6	0,7		
Eleştiriye Duyarlılık	İlköğretim mezunu	135	1,6	1,0	0,933	,425
	Lise mezunu	170	1,7	1,0		
	Lisans mezunu	96	1,5	1,1		
	Yüksek lisans mezunu	36	1,8	1,0		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	İlköğretim mezunu	135	1,0	1,0	1,576	,194
	Lise mezunu	170	0,8	1,0		
	Lisans mezunu	96	0,8	0,9		
	Yüksek lisans mezunu	36	0,7	0,9		
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	İlköğretim mezunu	135	1,2	0,8	0,551	,648
	Lise mezunu	170	1,2	0,8		
	Lisans mezunu	96	1,3	0,8		
	Yüksek lisans mezunu	36	1,3	0,7		

İletişim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

4.3.7. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşa Göre Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

Tablo 10. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşa Göre Benlik Saygıları

Ölçek Puanı	Yaş	n	X	ss	F	p
Benlik Saygısı	18-19 yaş arası	62	1,1	0,7	1,087	,354
	20-21 yaş arası	159	1,0	0,7		
	22-23 yaş arası	133	1,0	0,6		
	24 ve üzeri yaş	83	0,9	0,6		
İnsanlara Güven Duyma	18-19 yaş arası	62	1,5	0,6	0,292	,831
	20-21 yaş arası	159	1,6	0,7		
	22-23 yaş arası	133	1,5	0,7		
	24 ve üzeri yaş	83	1,6	0,7		
Eleştiriye Duyarlılık	18-19 yaş arası	62	1,5	1,0	0,683	,563
	20-21 yaş arası	159	1,7	1,1		
	22-23 yaş arası	133	1,6	1,0		
	24 ve üzeri yaş	83	1,6	1,1		
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	18-19 yaş arası	62	0,8	0,9	0,484	,693
	20-21 yaş arası	159	0,9	1,0		
	22-23 yaş arası	133	0,9	1,0		
	24 ve üzeri yaş	83	1,0	1,0		
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	18-19 yaş arası	62	1,1	0,8	1,225	,300
	20-21 yaş arası	159	1,2	0,8		
	22-23 yaş arası	133	1,3	0,8		
	24 ve üzeri yaş	83	1,3	0,8		

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşa göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşa göre insanlara güven duyma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşa göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşa göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşa göre tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

4.4. Benlik Saygısı Ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 11. Benlik Saygısı Ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

		Benlik Saygısı	İnsanlara Güven Duyma	Eleştiriye Duyarlılık	Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	Tartışmalara Katılabilme Becerisi
Benlik Saygısı	r	1	,227**	,197**	,165**	-,110*
	p		,000	,000	,001	,022
İnsanlara Güven Duyma	r		1	-,014	,063	,006
	p			,774	,189	,893
Eleştiriye Duyarlılık	r			1	,298**	-,199**
	p				,000	,000
Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	r				1	-,288**
	p					,000
Tartışmalara Katılabilme Becerisi	r					1
	p					

Benlik saygısı ve alt boyut değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmış olup bulgulara göre;

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile insanlara güven duyma düzeyi arasında %99 güven aralığında anlamlı derecede pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,227$, $p<0,01$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile eleştiriye duyarlılığı arasında %99 güven aralığında anlamlı derecede pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,197$, $p<0,01$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi arasında %99 güven aralığında anlamlı derecede pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,165$, $p<0,01$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında %95 güven aralığında anlamlı derecede negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,110$, $p<0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, insanlara güven duyma düzeyi ile eleştiriye duyarlılığı arasında %95 güven aralığında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, insanlara güven duyma düzeyi ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi arasında %95 güven aralığında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, insanlara güven duyma düzeyi ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında %95 güven aralığında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, eleştiriye duyarlılığı ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi arasında %99 güven aralığında anlamlı derecede pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,298$, $p<0,01$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, eleştiriye duyarlılığı ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında %99 güven aralığında anlamlı derecede negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,0,199$, $p<0,01$).

İletişim fakültesi öğrencilerinin, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında %99 güven aralığında anlamlı derecede negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,0,288$, $p<0,01$).

4.5. İlişkisel Model

Tablo 12. İlişkisel Model

Model	Değişkenler	R	R ²	AR ²	F	Beta
1.	İnsanlara Güven Duyma	0,227	,052	,050	23,7405147	,227
2.	İnsanlara Güven Duyma Eleştiriye Duyarlılık	0,303	,092	,088	21,9179899	,230 ,200
3.	İnsanlara Güven Duyma Eleştiriye Duyarlılık Kişiler Arası İlişkilerde Tehdit Hissetme	0,318	,101	,095	16,1867983	,224 ,170 ,100
p=0,000						

Modelin açıklayıcı gücü dikkate alındığında, insanlara güven duyma değişkeni toplam varyansın %5'ini açıklamaktadır. Eleştiriye duyarlılık değişkeni bu boyuta %4'lük ve kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme %1'lik katkı yaparak üniversite öğrencilerinin benlik saygısının %10,1'ini açıkladığı bulunmuştur. Tartışmalara katılabilme becerisi modelde yer almamıştır. Sonuç olarak kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bir modeldir. Tahmin değerlerine göre, insanlara güven duyma değeri bir birim arttığında benlik saygısı 0,224 birim artacaktır; eleştiriye duyarlılık bir birim arttığında benlik saygısı 0,170 birim azalacaktır; kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme değeri bir birim arttığında benlik saygısı 0,100 birim azalacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Araştırmaya devlet üniversitelerinde okuyan 229, vakıf üniversitelerinde okuyan 208 olmak üzere toplam 437 öğrencisi iletişim fakültesi katılmıştır.

Bulgular araştırmaya katılan iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısının yüksek derecede olduğuna, insanlara orta düzeyde güven duyduklarına, eleştiriye çok duyarlı olduklarına, kişiler arası ilişkilerde az tehdit hissettiklerine ve tartışmalara katılabilme derecelerinin orta olduğuna işaret etmektedir.

Çalışmada iletişim fakültesi öğrencilerinin aylık gelire göre benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiş ve değerlendirmeler sonucunda 1500TL ve üstü (en yüksek gelir grubu) aylık gelire sahip olan öğrencilerin tüm diğer gelir gruplarında bulunan öğrencilere kıyasla benlik saygısının anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma bulgularından farklı olmayarak Gün'ün (2006) spor yapan ergenlerde benlik saygısını incelediği çalışmasında orta ve üst seviyedeki gelir grubuna ait ailelere sahip olan ergenlerin düşük gelir grubuna göre anlamlı olarak daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu saptanmıştır.

Araştırma bulguları iletişim fakültesi öğrencilerinin insanlara güven duyma düzeyi, eleştiriye duyarlılık seviyesi, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumu ve tartışmalara katılabilme becerisinin aylık gelir açısından anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir. Biçkur'un (2015) çalışmasında da bu değişkenler için ekonomik duruma göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı, insanlara güven duyma düzeyi, eleştiriye duyarlılık seviyesi, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumu ve tartışmalara katılabilme becerisinin yaş açısından anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir.

Duman'ın (2016) çalışmasına göre üniversite öğrencilerinin benlik saygısı cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Duman'ın (2016) bulgularını destekler nitelikte bu çalışma sonuçları da üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir.

Duman'ın (2016) çalışmasındaki bir diğer bulguya göre üniversite okuyan bireylerin annelerinin eğitim düzeylerine göre benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmada da anne eğitim düzeyinin öğrencideki benlik saygısını doğrudan etkilemediğini destekler nitelikte olarak üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre benlik saygıları arasındaki anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada iletişim fakültesi öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiş ve sonuçlara göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur. Duman (2016) da çalışmasında benlik saygısının bireylerin babalarının eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini belirlemiştir.

Araştırma bulguları iletişim fakültesi öğrencilerinin insanlara güven duyma düzeyi, eleştiriye duyarlılık seviyesi, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumu ve tartışmalara katılabilme becerisinin anne eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir. Biçkur'un (2015) çalışmasında da bu değişkenler için anne eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular iletişim fakültesi öğrencilerinin insanlara güven duyma düzeyi, eleştiriye duyarlılık seviyesi, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumu ve tartışmalara katılabilme becerisinin baba eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir. Biçkur'un (2015) çalışmasında eleştiriye duyarlılık seviyesi, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumu ve tartışmalara katılabilme becerisinde için baba eğitim düzeyine göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık olmadığı; insanlara güven duyma düzeyinde ise anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre; baba eğitim düzeyi lisans ve üstü olanların insanlara

güvenme puanları, baba eğitim düzeyi ilkököl ve altı ile ortaöğretim olanların insanlara güvenme puanlarından yüksek bulunmuştur.

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre insanlara güven duyma düzeyleri ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan analiz sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur. Biçkur'un (2015) çalışma bulgularına göre de üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre insanlara güven duyma düzeyleri ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

İletişim fakültesi öğrencilerinin cinsiyete göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada aradaki fark anlamsız bulunmuştur. . Biçkur'un (2015) çalışma bulgularına göre ise üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre eleştiriye duyarlılık seviyeleri arasında anlamlı bir fark olup kadın öğrencilerin eleştiriye duyarlılık puanları, erkek öğrencilerin eleştiriye duyarlılık puanlarından daha yüksek bulunmuştur.

Biçkur'un (2015) gerçekleştirdiği çalışmada üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre tartışmalara katılabilme becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmişken, bu çalışmaya sonuçlarına göre aradaki fark anlamlı bulunmuştur. Buna göre erkek öğrencilerin tartışmalara katılabilme becerisi kadın öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir.

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları yere göre benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan test sonuçlarına göre aradaki fark anlamlı bulunmuştur. Buna göre ailesi ile beraber yaşayan öğrencilerin benlik saygısı ailesinden ayrı yaşayan öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksektir.

İletişim fakültesi öğrencilerinin yaşadıkları yere göre insanlara güven duyma düzeyleri, eleştiriye duyarlılık seviyeleri, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları ile tartışmalara katılabilme becerileri arasındaki ilişkisi incelenmiş ve araştırma sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur.

Araştırmada devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin tartışmalara katılabilme becerileri vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile insanlara güven duyma düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin insanlara güven duyma düzeyi de yüksek olurken; insanlara güven duyma düzeyi yüksek olan öğrencilerin de benlik saygısı yüksek olacaktır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile eleştiriye duyarlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin eleştiriye duyarlılığı düşük olurken; eleştiriye duyarlılığı yüksek olan öğrencilerin de benlik saygısı düşük olacaktır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi düşük olurken; kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi yüksek olan öğrencilerin de benlik saygısı düşük olacaktır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin tartışmaya katılabilme becerisi yüksek olacaktır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, eleştiriye duyarlılığı ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre eleştiriye duyarlılığı yüksek olan kişilerin kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi yüksek olacaktır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, eleştiriye duyarlılığı ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre eleştiriye duyarlılığı yüksek olan kişilerin tartışmaya katılabilme becerisi düşük olacaktır.

İletişim fakültesi öğrencilerinin, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi ile tartışmalara katılabilme becerisi arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme düzeyi yüksek olan kişilerin tartışmaya katılabilme becerisi düşük olacaktır.

Araştırma sonucunda insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık ve kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme değişkenlerinin üniversite öğrencilerinin benlik saygısı değişkeninin %10,1'ini açıkladığı tespit edilmiştir.

Mezun olduklarında, bölümleri gereği iletişim alanında çalışacak olan iletişim fakültesi öğrencilerinin, benlik saygısı düzeylerinin değerlendirilmesinin yanısıra “insanlara güven duyma”, “eleştiriye duyarlılık”, “kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme”, “tartışmalara katılabilme derecesi” alt testleriyle bu durumlarının da analizi amaçlan bu çalışma devlet ve vakıf üniversitelerinin iletişim fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda İstanbul’da bulunan yedi farklı üniversitenin iletişim fakültesinde 2015-2016 öğrenim yılında okuyan 467 öğrenci üzerinde Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanarak araştırma yapılmıştır. Araştırma yüz yüze anket yöntemi kullanarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre iletişim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısının yüksek derecede olduğu, insanlara orta derecede güven duydukları, eleştiriye çok duyarlı oldukları, kişiler arası ilişkilerde az tehdit hissettikleri ve tartışmalara katılabilme derecelerinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Aylık gelir durumunun, yaş ve cinsiyet değişkenlerinin, anne-baba öğrenim düzeyi değişkenlerinin benlik saygısı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ancak yaşanan yer ve üniversite türü değişkenleri açısından anlamlı düzeyde etkinin olduğu bulunmuştur.

Benlik saygısı ile insanlar güven duyma, eleştiriye duyarlılık, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme ve tartışmalara katılabilme becerisi düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen tüm bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Araştırma sorusu 1'e göre iletişim fakültesi öğrenilerinde benlik saygısının cinsiyete göre ilişkisi incelendiğinde Bağımsız Örnekler T-Testi'ne göre aradaki ilişki anlamsız bulunmuştur.

Araştırma sorusu 2'ye göre iletişim fakültesi öğrenilerinde benlik saygısının yaşanılan yere göre ilişkisi incelendiğinde Bağımsız Örnekler T-Testi'ne göre aradaki ilişki anlamlı bulunup ailesinden ayrı yaşayan öğrencilerde benlik saygısının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sorusu 3'e göre iletişim fakültesi öğrenilerinde benlik saygısının okunan üniversiteye göre ilişkisi incelendiğinde Bağımsız Örnekler T-Testi'ne göre aradaki ilişki anlamsız bulunmuştur.

Araştırma sorusu 4'e göre iletişim fakültesi öğrenilerinde benlik saygısının aylık gelire göre ilişkisi incelendiğinde Bağımsız Örnekler T-Testi'ne göre aradaki ilişki anlamlı bulunup aylık geliri 1500 TL ve üzeri olan öğrencilerde benlik saygısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sorusu 5'e göre iletişim fakültesi öğrenilerinde benlik saygısının anne eğitim durumuna göre ilişkisi incelendiğinde Bağımsız Örnekler T-Testi'ne göre aradaki ilişki anlamsız bulunmuştur.

Araştırma sorusu 6'ya göre iletişim fakültesi öğrenilerinde benlik saygısının baba eğitim durumuna göre ilişkisi incelendiğinde Bağımsız Örnekler T-Testi'ne göre aradaki ilişki anlamsız bulunmuştur.

Görüldüğü üzere iletişim fakültesi öğrencilerinin okudukları üniversiteye göre benlik saygısı, insanlara güven duyma düzeyleri, eleştiriye duyarlılık seviyeleri ile kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme durumları arasındaki ilişki incelenmiş ve araştırma sonuçlarına göre aradaki fark anlamsız bulunmuştur. Ancak tartışmalara katılma düzeyi incelendiğinde devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin tartışmalara katılabilme becerileri vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen bu tespitlerle konuyla ilgilenen uzmanlara veri sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2005). *Kusursuzluk Çabası Yetersizlik Duygusu*, Haz. Ahmet Aydoğan, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Afari, E., Ward, G., Khine, M. S. (2012). *Global self-esteem and self-efficacy correlates: Relation of academic achievement and self-esteem among Emirati students*. International Education Studies, 5(2), 49-57.
- Aksaray, S. (2003). *Ergenlerde Benlik Saygısı Geliştirmede Beceri Eğitimi Ve Aktivite Merkezli Programların Etkisi*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Çukurova.
- Aktaş, İ. (2014). *Farklı Branşlarda Spor Yapan ve Spor Yapmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Risk Alma Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- André C. ve Lelord F. (2001). *Kendine saygı*. (çev. İsmail Yergüz), İstanbul: İletişim yayınları.
- Andrews, B. (1998). *Self-esteem. The psychologist*. http://www.thepsychologist.org.uk/archive/archive_home.cfm/volumeID_11editionID_65-ArticleID_266-getfile_getPDF/thepsychologist%5Cesteem.pdf, 05.10.2016 tarihinde erişildi.
- Araz, A. (2005). *Kişilerarası İlişkilerde Benlik Sunumu*, 1. Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Arcak, T., (2009). *Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı İlişkisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Aslan, E., (1992). Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 4, 7-14
- Atkinson, Rita L. ve Richard C. Atkinson, Hilgard R. Ernest, (1990). *Introduction to Psychology*, Tenth Edition, Copyright, San Diego.
- Aydın, B. (1996). “Benlik Kavramı ve Ben Şemaları”, *M.Ü.A.E.F.D.*, İstanbul. 8:40-52.
- Bagci, A., (2008). *Üniversite Öğrencilerinin Aleksitimi Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Örneği)*, AZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ, Yüksek Lisans Tezi
- Bilgin, Ş. (2001). *Ergenlerde Kaygı ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası, Aşına Kitaplar*, İzmir.
- Bruno, Frank J. (1996). "*Psikoloji Tarihine Giriş*", Çev: N. Hisli, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Çakar, F., Karataş, Z. (2012). Ergenlerin Benlik Saygısı, Algıladıkları Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyleri: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 2397-2412
- Camilla, S. (1991). Economic hardship, family relationships and adolescent distress. *Dissertation Abstracts International*. 52. 45-52.
- Cevher, F. N. ve Buluş, M. (2007). “Benlik kavramı ve benlik saygısı: önemi ve geliştirilmesi”. *Akademik Dizayn Dergisi*, 2, 52-64.
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin Benlik Saygısı ve Duygusal Öz-Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Chen, R. M. (2007). *The effects of movement-based instruction on singing performance of first grade students in Taiwan*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, USA: Temple University.
- Cüceloğlu, D. (2016). “*İnsan ve Davranışı*”, 7. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çalık, C., (2007), Okul-Çevre İlişkisinin Okul Geliştirmedeki Rolü: Kavramsal Bir Çözümleme, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(3), 123-139
- Çeçen, R. (2008). “*Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordamada Bireysel Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu, Aile Bütünlük Duygusu ve Benlik Saygısı*. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 4, (1), 19-30.
- Çeşit, C. (2011). “*Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi*”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Çuhadaroglu, F. (1986), *Adolesanlarda Benlik Saygısı..* Yayınlanmıs Uzmanlık Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Davison, C. G. & Neale, J. M. (2004). Anormal Psikoloji. (Çev. İhsan Dağ) Ankara: Türk Psikoloji Derneği Yayınları.
- Dil, S., Gönen Şentürk, S., & Aykanat Girgin, B. (2015). Çankırı ilinde ergenlerin benlik saygısı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının riskli sağlık davranışları ve bazı sosyodemografik özelliklerle. *Anatolian Journal Of Psychiatry / Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 51-59.
- Doğru, N. (2002). *Özsaygı geliştirme programının lise birinci sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Doğru, N., Peker, R., (2004), Özsaygı Geliştirme Programının Lise Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı Düzeylerine Etkisi, Eğitim Fakóltesi Dergisi, 17(2), 315-328
- Ekici, H. (2015). *Yatarak Tedavi Gören Bonzai Bağımlılarında Benlik Saygısı ve Yönetici İşlevlerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Elif Üstün, (2004). “8-12 Yaşları Arasındaki Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısı”, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(2):10-11.
- Emler, N. (2001). “*Self-Esteem: The Cost and Causes of Low Self- Worth*”, New York Publishing, New York.
- Ergür, D. (2016). İngilizce Öğrencilerinin Öz Benlik Saygısı Ve Akademik Öz Yeterlik Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Konferans Derlemesi. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aicusbed/article/view/5000200661/5000173979>
- Erikson, E.H. (2014). *İnsanın Sekiz Çağı*, Çev. Bedirhan T. Üstün, Vedat şar, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Ertürk, Y. D. (2010). Davranış Bilimleri. İstanbul.
- Freedman, J. L. Sears D.O. ve Carlsmith, J. M. (2003), Sosyal psikoloji, Çev: Dönmez, A. 4.Baskı, Ankara: İmge Kitapevi.
- Freud, S, (2009). *Haz Ötesinin İlkesinde Ben ve İd*, Çev: Ali Babaoğlu, İstanbul: Metis Yayınları.
- Fromm, E. (1995). *Sevme Sanatı*, Çev. Yurdanur Salman, 10. Baskı, Payel Yay., İstanbul.
- Harter, S. (1983). “The Development of the Self-Esteem”. Handbook of Child Psychology: Social and Personality Development. In M. Hetherington (ed.).New York: Wiley.

- Hogg, M. A. ve Graham, M. V. (2007), Sosyal psikoloji, Çev: Yıldız, İ., Gelmez, A.
Ankara: Ütopya.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*, (çev. A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur), (5. Basım), Ankara: İmge Kitabevi.
- Giddens, A. (2010). Modernite ve bireysel kimlik, geç modern çağda benlik ve toplum, çev: Tatlıcan, Ü., İstanbul: Say Yayınları.
- Goffman, E. (2004). Günlük yaşamda benliğin sunumu. Çev: Cezar, B. İstanbul: Metis Yayınları.
- Guindon, M. H. (2010). What is self-esteem? M. H. Guindon (ed.). *Self-esteem across the lifespan*. (ss. 3-24) İçinde. New York: Routledge.
- Gün, E. (2006). "*Spor Yapanlarda ve Spor Yapmayan Ergenlerde Benlik Saygısı*", Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Adana.
- Güney, S. (2009). "*Davranış Bilimleri*", 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayın.
- Gürel-Yılmaz, G. (2009). "*Suçta Sürüklenen ve Suçta Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması*". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- İnan, A. (2006). "*OKS (LGS)ye Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygılarının İle Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara,
- Karahan, F., Özcan, K., Ağlamaz, T. (2009). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Anne Babanın Birliktelik Durumu, Öz Üvey Oluşu ve Yaşamda Öncelikli En Önemli Değer Algısı Açısından İncelenmesi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi XXII (1), 2009, 211-229

- Kararımk, Ö., Siviş Çetinkaya, R. (2011). *Benlik saygısının ve kontrol odağının psikolojik sağamlık üzerine etkisi: Bir model test etme çalışması*. XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunuldu. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kaya, Z. (2011). "Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı Açısından Karşılaştırılması". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Kaya, İ., *Kişilik Gelişimi*, Power Point Sunumu
- Kumbaroğlu, Z. H. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile benlik saygısı düzeylerinin çeşitli sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2014) "*Rehberlik ve Psikolojik Danışma*", 13. Baskı, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Larkin, R., Thyer, B. A. (1999). Evaluating cognitive behavioral group counseling to improve elementary school student's self-esteem, self control and classroom behavior. *Behavioral Interventions*, 14, 147-161.
- Leary, M. (1996). *Self presentation: impression management and interpersonal behavior*. Westview Press.
- Mruk, C. J. (2006). *Self esteem research, theory and practice: Toward a positive psychology of self esteem*. New York: Springer Publishing Company Inc.
- Newman, J. E. (2003). *Exploring early adolescents' adjustment across the middle school transition: The role of peer experiences and social cognitive factors*. Unpublished doctorate dissertation, The University of Maine, Maine.

- Morva, O. (2014). '*Goffman'ın Dramaturjik Yaklaşımı ve Dijital Ortamda Kimlik Tasarımı: Sosyal Paylaşım Ağı Facebook Üzerine Bir İnceleme*', Medya ve Tasarım, (der. S. Çakır), Urzeni Yayıncılık, İstanbul.
- Nguyen, T. S. (2001). *The effects of social skills training in an adolescent sample*. Unpublished doctorate dissertation, Depaul University, Illinois.
- Oğurlu U. (2006). Düşünsel Duygulanımcı Davranış Terapisi (DDDT) Odaklı Grupla Psikolojik Danışmanın Ergenlerdeki Benlik Saygısı Düzeyine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Orr E. Diener B. (1993) "Social Setting Effects on Gender Differences in self- esteem: Kibutz and Urban Adolescent", *Journal of Youth And Adolescence*, 24(1), s. 3-25.
- Öz F. (2004). Sağlık Alanında Temel Kavramlar. İmaj İç ve Dış Ticaret AS. Ankara.
- Özer, D. Özer, K. (2001). *Çocuklarda Motor Gelişim*. 2.Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özkan, İ., (1994). *Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler*, Düşünen Adam, 7(3), 4-9
- Palancı, M. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Problemlerini Açıklama ve Gidermeye Yönelik Gerçeklik Terapisi Oryantasyonlu Bir Yardım Programının Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, KTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
- Parmaksız, İ. (2011). "*Öğretmen Adaylarının Benlik Saygısı Düzeylerine Göre İyimserlik ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarının İncelenmesi*". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Plummer D. (2011). *Benlik Saygısı Çocuklarda Nasıl Geliştirilir*. Emel Aksay (çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Pope, A. W. McHale, S. M., Craighead, W. E. (1988). *Self-esteem enhancement with children and adolescents*. New York: Pergamon.
- R.F. Baumeister, (1993). "Understanding Inner Nature of Low Self Esteem", *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*, R.F. Baumeister (ed.), Plenum Press, New York.
- Reçber B. (2002). *Bir Özsaygı Geliştirme Programının Yetiştirme Yurdunda Yasayan Ergenlerin Özsaygı Düzeyleri Üzerinde Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Rhodewalt, F. ve Petersan, B. (2008). "The Self and Social Behavior: The Fragile Self and Interpersonal Self Regulation" (in) *Personality and Social Behavior*, Edited by Frederick Rhodewalt, Psychology Press, New York.
- Saçkes, M. (2004). Benlik saygısı geliştirme programının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 49-56.
- Şahan, B., Duy, B. (2011). *Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı psikoeğitim programının kız öğrencilerin benlik saygısı, kontrol odağı ve akılcı olmayan inançları üzerine etkisi*. XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunuldu. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Şahin, F. (1994). "Yetiştirme Yurtlarında Kalan Gençlerin Benlik Saygıları Üzerine Bir İnceleme" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Şentürk, S. (2010). *Liseli Ergenlerin Yalnızlık Algısının Sosyal Beceri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şükran, Ç. (2006). "Ergenlerde Ölüm Düşüncesi ve Ölüm Ötesiyle İlgili Dini İnançlar", *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi* içinde, ed. Hayati Hökelekli, Dem Yay., İstanbul.

- Temel, Z. F. ve Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve gelişimi- yetişkinliğe ilk adım*, Nobel Yayın Dağıtım.
- Thomaes S, Poorthuis A, Nelemans S. (2011). “*Self-esteem*”. Encyclopedia of Adolescence.
- Traş, Z., Arslan, C., Hamarta, E. (2011). *Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücününün, benlik saygısı ve sosyal yetkinlik açısından incelenmesi*. XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi’nde bildiri olarak sunuldu. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Umar, F., (2016), *Ogers Ve Maslow’un Yaklaşımları Kapsamında Kendini Gerçekleştirme Kavramının Psikolojik Danışmadaki Yerinin İncelenmesi*, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Uşaklı, H. (2006). *Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim v. Sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üre, Ö. (2007). "*Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*", Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim bilimleri Ana Bilim Dalı. Konya.
- Yanbastı, G., (1996). *Kişilik Kuramları*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir
- Yapıcı, A. ve Kayıklık, H. (2005), “Ruh Sağlığı Bağlamında Dindarlığın Öz Saygı ve Kaygı İle İlişkisi: Çukurova Üniversitesi Örneği”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (9):177-206.
- Yapıcı, A. ve Zengin, S. Z. (2003). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyleriyle Psiko-Sosyal Uyumları Arasındaki İlişki”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 65-127.

- Yavuzer, H. (2000). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2009). *Ana – baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2015). "*Okul Çağı Çocuğu*". 4. Basım. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç B, Bilgin M, Kılıç Atıcı M.(2004). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Nobel Kitabevi, Adana.
- Yıldırım, K. (2006). *Çoklu zekâ kuramı destekli kubaşık öğrenme yönteminin ilköğretim besinci sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarı, benlik saygısı ve kalıcılığına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, B., Erözkan, A. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Yetkinlik ve Benlik Saygısının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunuldu. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yılmaz Aslan, H., (2016). *Bir Derleme: Benlik Kavramına İlişkin Bazı Yaklaşımlar Ve Tanımlamalar*, Sosyal Bilimler Dergisi, 48, 79-89
- Yiğit, H. (2010). "*Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi*", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri A.B.D, Konya.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik çağı*, (11. basım), İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel Ö. (2006). *Davranış Bilimleri*. Gazi Kitabevi. Ankara.
- Zuckerman, Diana M. (1985).", Confidence And Aspirations: Self-Esteem And Self-Concepts As Predictors of students' life goals. *Journal of Personality* ", Duke University Press.
- <http://www.aligullu.freeservers.com/benlikn.html>- Erişim tarihi: 01.01.17

http://tsoanadolulisesi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/31/06/974867/dosyalar/2012_12/20022148_ergenlk.doc Erişim tarihi:30.12.16

<http://blog.milliyet.com.tr/benlik-saygisi-nasil-gelir-/Blog/?BlogNo=446655->
Erişim tarihi:21.12.16

EKLER

Ek-1 Bilgi Üniversitesi Etik Kurul Resmi İzni

İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başvuru Formu

İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde yapılan ve/ya da üniversite çalışanları/öğrencileri tarafından yürütülen ve insan katılımcılardan bilgi toplamayı gerektiren tüm çalışmalar, İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu incelemesine tabidir. Bu başvuru formu doldurulduktan sonra başvurular diğer gerekli belgelerle birlikte Bölümler, Dekanlıklar, Enstitüler, Uygulama ve Araştırma Merkezleri ya da Yüksek Okul Müdürlükleri tarafından Rektör aracılığıyla İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na iletilmelidir. Çalışmalar, Etik Kurul'un onayının alınmasından sonra aktif olarak başlatılmalıdır.

1. Araştırmanın başlığı: İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Değerlendirilmesi ve Devlet Üniversitesi ile Vakıf Üniversitesi Öğrencilerinin Bu Bağlamda Karşılaştırılması _____

2. Araştırmanın niteliği Öğretim Üyesi Araştırması Doktora Tezi * Yüksek Lisans Tezi Diğer (belirtiniz) _____

3. Sorumlu Araştırmacının/Araştırmacıların:

Adı-Soyadı R.Funda Akın Bölümü Kişilerarası İletişim

Telefonu 543_664027

Adresi Üsküdar

E-posta adresi rfkafunda@gmail.com

4. (Varsa) Danışmanın: Adı-Soyadı: Prof. Dr.Emel Karayel Bilbil
E-posta adresi: emelkarayel@marmara.edu.tr

5. Araştırmanın Özeti

6. **Mezun olduklarında bölümleri gereği iletişim alanında çalışacak olan iletişim fakültesi öğrencilerinin, iletişim kuracakları kişileri anlayabilmeleri, doğru ve sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri, mesleklerini başarıyla sürdürebilmeleri için öncelikle kendi kendilerini tanımaları ve benlik saygısı düzeylerini yükseltmeleri beklenir. Bu araştırma ile iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin çeşitli demografik etmenlere göre benlik saygısı düzeylerinin tespiti amaçlanmıştır. Farklı sosyo ekonomik düzeydeki üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin tespitinin farklı alandaki araştırmalara da verileriyle yardımcı olacağı düşünülmektedir. Araştırmada Rosenberg Benlik Saygısı (Self Esteam) Ölçeği kullanılmıştır.**

7. Veri Toplanacak Dönem: Başlangıç ____/____/____ Bitiş ____/____/____

8. Veri Toplanması Planlanan Yerler/Mekanlar, Kurum ve Kuruluşlar:

İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Şehir Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Üsküdar Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi

Çalışmanın/Projenin desteklenip desteklenmediği: * Desteksiz Destekli

Desteklenen bir proje ise, destekleyen kurum: Üniversite TÜBİTAK

Uluslararası (belirtiniz) _____

Diğer (belirtiniz) _____

9. Başvurunun statüsü: *Yeni başvuru Revize edilmiş başvuru Bir önceki projenin devamı

Bir önceki projenin devamı ise, yürütülen çalışma önceden onaylanan çalışmadan herhangi bir farklılık gösteriyor mu? Evet Hayır

Evet ise açıklayınız

10. Çalışma katılımcılara, herhangi bir şekilde eksik ya da yanıltıcı bilgi vermeyi ve/ya da çalışmanın amacını gizli tutmayı gerektiriyor mu? Evet * **Hayır**

Evet ise açıklayınız. (Gerekçe nedir ? Olası olumsuz etkileri gidermek için ne önlemler alınmıştır?)

11. Çalışma katılımcıların fiziksel veya ruhsal sağlıklarını tehdit edici, maddi ve manevi anlamda kişi haklarını olumsuz yönde etkileyecek sorular/maddeler, prosedürler ya da manipülasyonlar/uygulamalar içeriyor mu? Evet * **Hayır**

Evet ise olası olumsuz etkileri gidermek için ne önlemler alınmıştır?

12. Gizlilik ve gönüllülük sağlamak için ne önlemler alınmıştır?

_____Araştırmada katılımcının ismi istenmemektedir.

13. Katılımcıların özellikleri nelerdir? (Yaş grubu, cinsiyet grubu vs)

_____Üniversite

Öğrencileri _____

_Katılımcı sayısı: ___450_____

14. Veriler nasıl kaydedilecek ve hangi ortamda (yazılı, elektronik) saklanacaktır? Gizli tutulacak mıdır?

Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yazılı ve sonuçları elektronik olarak saklanacaktır.

ETİK KURUL ALT KOMİTESİ DEĞERLENDİRME SONUCU

Bu bölüm lisansüstü tez araştırmaları için ilgili Etik Kurul alt komitesince doldurulacaktır.

Proje No: ____ - ____ - ____

Değerlendirme Tarihi:

İmza

İmza

<p>Herhangi bir değişikliğe gerek yoktur. toplama/uygulama başlatılabilir. _____</p>

Ek-2 ÇALIŞMAYA KATILMA ONAYI

Araştırmanın Adı: İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Değerlendirilmesi ve Devlet Üniversitesi ile Vakıf Üniversitesi Öğrencilerinin Bu Bağlamda Karşılaştırılması

Yüksek lisans tez projesi kapsamında yapılacak olan bu araştırmaya bilime katkı amacıyla davet edilmiş bulunmaktasınız.

Araştırma iletişim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin tespiti amacıyla yapılmaktadır. Farklı sosyo ekonomik düzeydeki öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin tespiti için bilimsel bir ölçek olan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin güvenilirliği bilimsel çevrelerce onaylanmıştır ve soruların sağlık üzerine olumsuz etki yapma riski yoktur.

Soruların yanıtlanması yaklaşık 5 dakikanızı alacaktır.

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlamadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın büyük bir gönüllülük içerisinde kabul ediyorum. Bu formu imzalamakla yerel yasaların bana sağladığı hakları kaybetmeyeceğimi biliyorum.

EK-3 ARAŞTIRMA ÖLÇEĞİ

Bu araştırma yüksek lisans tez projesi kapsamında yapılmaktadır. İsminizi açıklamamız istenmemektedir. Samimi yanıtlarınız araştırmadan sağlıklı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır. Desteğiniz için teşekkür ederiz.

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz

a. Erkek b. Kadın

3. Nasıl geçiniyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

a. Ailemin desteğiyle b. Burs/Krediyle c. Çalışarak kendi kazancım

4. Aylık geliriniz nedir? (Barınma gideriniz dışında.)

a. 250-500TL b. 500-750TL c. 750-1000TL d. 1000-1500 TL e. 1500TL ve üstü

5. Nerede yaşıyorsunuz?

a. Öğrenci yurdunda b. Tek başına evde c. Arkadaşım evde d. Ailemle birlikte

6. Annenizin eğitim durumu:

a. Okuma yazma yok b. İlköğretim c. Lise d. Lisans e. Yüksek Lisans

7. Babanızın eğitim durumu

a. Okuma yazma yok b. İlköğretim c. Lise d. Lisans e. Yüksek Lisans

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ

5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
7. Genel olarak kendimden memnunum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.
a. ÇOK DOĞRU b. DOĞRU c. YANLIŞ d. ÇOK YANLIŞ
11. Başınıza gerçekten bir şey geldiğinde kimse sizin durumunuzla pek ilgilenmeyecektir.
a. DOĞRU b. YANLIŞ
12. İnsan doğasında yardımlaşma gerçekten vardır.
a. DOĞRU b. YANLIŞ
13. Dikkatli davranmazsanız insanlar sizi kullanacaklardır.
a. DOĞRU b. YANLIŞ
14. Bazı kişiler, insanların büyük çoğunluğunun güvenilebilir olduğunu, bazıları ise insanlarla ilişkilerinde çok güvenilemeyeceğini söylerler. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?
a. İnsanların çoğuna güvenilebilir.
b. İnsanlarla ilişkilerde çok güvenilemez.
15. İnsanlar daha çok başkalarına yardım etmeye mi, yoksa kendi çıkarlarını düşünmeye mi eğilimlidirler?
a. Başkalarına yardım etmeye
b. Kendi çıkarlarını düşünmeye
16. Eleştiriye karşı ne kadar hassassınızdır?
a. Çok fazla hassas b. Oldukça hassas c. Az hassas d. Hassas değil
17. Eleştiri ya da azarlama beni çok fazla incitir.
a. DOĞRU b. YANLIŞ

18. Yanlış yaptığınız bir şey için biri size güldüğünde veya suçladığında ne kadar rahatsız olursunuz?

- a. Çok fazla b. Oldukça c. Rahatsız olmam

19. Ulusal veya uluslararası önemli bir konuda görüşünüzü belirttiğinizde birisi size gülerse ne hissedersiniz?

- a. Çok incinirim ve rahatsız olurum. b. Biraz incinirim ve rahatsız olurum.
c. Beni pek fazla etkilemez.

20. Ulusal veya uluslararası sorunlar tartışıldığında genellikle kötü izlenim bırakacak bir şey söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederim.

- a. DOĞRU b. YANLIŞ

21. Toplumsal konularla ilgili tartışmalarda insanları kızdıracak bir şey söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederim.

- a. DOĞRU b. YANLIŞ

22. Uluslararası konuları tartışır mısınız?

- a. Pek çok b. Oldukça c. Çok az d. Hiçbir zaman

23. Arkadaşlarınızla birlikte uluslar arası konuları tartıştığınız zaman tutumunuz nasıl olur ?

- a. Sadece dinlerim b. Arada bir görüş bildiririm
c. Konuşmaya eşit oranda katılırım d. Diğerlerini ikna etmeye çalışırım

EK-4

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,720
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1783,820
	Df	253
	Sig.	,000

Bartlett's Test of Sphericity'e ait $p= 0,000$ değeri anlamlı olup, ölçek soruları arasında yüksek korelasyon mevcut olduğu gözlenmektedir. Buna göre kullanılan ölçek ve boyutlar geçerlidir.